

Predstavničkog doma, održanoj 10. juna 2015. godine, i na 6. sjednici Doma naroda, održanoj 23. juna 2015. godine, usvojila je

ZAKON
O OBLIGACIONIM ODNOSIMA U CIVILNOM
ZRAKOPLOVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE
POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Član 1.
(Predmet)

Predmet ovog zakona predstavljaju obligaciono-pravni odnosi, koji se odnose na međunarodni prijevoz putnika, prtljaga i tereta, a koji se obavlja zrakoplovom za nadoknadu.

Član 2.
(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- a) "aerodrom" je određeno područje na zemlji ili vodi (uključujući sve objekte, instalacije i opremu) namijenjeno u potpunosti ili djelimično za kretanje, polijetanje, slijetanje i boravak zrakoplova;
- b) "dobrovoljac" je lice koje se pojavilo na ukrcavanju pod uslovima utvrđenim u članu 3. stav (2) ovog zakona i koje pozitivno odgovori na poziv zračnih operatera upućen putnicima koji su voljni da predaju svoje rezervacije u zamjenu za pogodnosti;
- c) "Sporazum o ECAA " je multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih naroda na Kosovu (u skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN 1244 od 10. juna 1999.) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog zračnog područja;
- d) "putna karta" je dokument u pisanoj ili elektronskoj formi koji je izdao ili ovjerio zračni operater ili njegov ovlašteni agent na osnovu kojeg putnik ostvaruje pravo na prijevoz;
- e) "Komitet korisnika aerodroma" je komitet predstavnika korisnika aerodroma ili organizacija koje predstavljaju korisnike aerodroma;
- f) "korisnik aerodroma" je bilo koje fizičko ili pravno lice koje je odgovorno za zračni prijevoz putnika sa ili do predmetnog aerodroma;
- g) "krajnje odredište" je odredište na karti koja se prezentira na prijavnom (check-in) šalteru; raspoloživi alternativni vezani letovi neće se uzimati u obzir ako se ispoštuje prvobitno planirano vrijeme dolaska;
- h) "let" označava:
 - 1) u pogledu putnika i ručnog prtljaga, period transporta putnika zrakoplovom, uključujući njihovo ukrcavanje i iskrcavanje,
 - 2) u pogledu tereta i predatog prtljaga, period transporta prtljaga i tereta od trenutka kada se prtljag ili teret preda zračnom prijevozniku do trenutka vraćanja naslovljenom primaocu,
 - 3) u pogledu trećih strana, korištenje zrakoplova od trenutka kada se startuju motori radi rulanja ili polijetanja do trenutka kada se zrakoplov nalazi na tlu s potpuno zaustavljenim motorima; dodatno, let označava kretanje zrakoplova vozilima za vuču ili guranje, ili silama karakterističnim za pogon i uzgon zrakoplova, naročito zračnim strujama;

- i) "lice koje ima pravo na nadoknadu" je lice koje je na osnovu sudske odluke proglašeno nasljednikom putnika;
- j) "međunarodni prijevoz" je svaki prijevoz kod kojeg se prema dogovoru među stranama potpisnicama Montrealske konvencije, polazište i odredište, bez obzira na to da li postoji prekid u prijevozu ili pretovar robe, nalaze ili unutar teritorija dvije države potpisnice ili unutar teritorija jedne države potpisnice ako je dogovoreno jedno mjesto zaustavljanja unutar teritorija druge države, čak i ako ta država nije strana potpisnica. Prijevoz između dvije tačke unutar teritorija jedne države potpisnice Konvencije bez unaprijed dogovorenog mjesta zaustavljanja unutar teritorija druge države nije međunarodni prijevoz u smislu ovog zakona;
- k) "Montrealska konvencija" je Konvencija za ujednačavanje određenih pravila vezanih za međunarodni zračni prijevoz, potpisana u Montrealu 28. maja 1999. godine;
- l) "MTOM" je maksimalna masa pri polijetanju koja odgovara određenom certificiranom iznosu specifičnom za sve tipove zrakoplova, kako je navedeno u uvjerenju o plovidbenosti zrakoplova;
- m) "operativni zračni operater" je zračni operater koji obavlja ili namjerava da izvede let po ugovoru s putnikom ili u ime nekog drugog lica, pravnog ili fizičkog, koje ima ugovor s tim putnikom;
- n) "operater zrakoplova" je lice ili subjekat, koji nije zračni prijevoznik, koji stalno i efektivno raspolaže korištenjem i operativnim vodenjem zrakoplova; operaterom se smatra fizičko ili pravno lice na čije je ime zrakoplov registriran, osim ako to lice može dokazati da je drugo lice operater;
- o) "organizator" je lice koje, ne samo povremeno, organizira paket-aranžmane i prodaje ih ili ih nudi na prodaju neposredno ili posredstvom prodavca;
- p) "lice s invaliditetom" ili "lice sa smanjenom pokretljivošću" je lice čija je pokretljivost pri korištenju prijevoza smanjena usljed bilo kakve fizičke invalidnosti (senzorske ili lokomotorne, trajne ili privremene), mentalnog nedostatka, starosne dobi ili bilo kojeg drugog uzroka invaliditeta, i čija situacija zahtijeva posebnu pažnju i prilagođavanje potrebama datog lica u smislu usluga koje su na raspolaganju svim putnicima;
- r) "otkazivanje leta" je neizvršenje prethodno planiranog leta na kojem je najmanje jedno mjesto rezervirano;
- s) "paket-aranžman" je unaprijed dogovorena kombinacija najmanje dvije od stavki navedenih u članu 79. Zakona o zaštiti potrošača Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 25/06);
- t) "prtljag", osim ako nije drugačije određeno, označava i registrirani i neregistrirani prtljag u smislu člana 17. stav (4) Montrealske konvencije;
- u) "putnik" je lice koje na osnovu ugovora ima pravo na prijevoz zrakoplovom;
- v) "redovni zračni prijevoz" je serija letova koji imaju sljedeće karakteristike:
 - 1) obavljaju se za naknadu, zrakoplovima za prijevoz putnika ili putnika i tereta i/ili pošte, i to tako da klijenti mogu pojedinačno zakupiti sjedišta bilo direktno od zračnog operatera ili od njegovih ovlaštenih predstavnika,
 - 2) obavljaju se tako da vrše prijevoz između iste dvije ili više tačaka, ili;

- 3) obavljaju se u skladu s objavljenim redom letenja; ili
- 4) su tako redovni i učestali da čine prepoznatljiv sistematski niz;
- z) "rezervacija" znači da putnik ima kartu ili neki drugi dokaz, po kojem se vidi da je rezervacija prihvaćena ili registrirana od zračnih operatera ili turističkog operatera;
- aa) "SDR" je specijalno pravo vučenja (Special Drawing Right) kako ga je definirao Međunarodni monetarni fond;
- bb) "treća zemlja" je svaka zemlja koja nije potpisnica Sporazuma o ECAA;
- cc) "turistički operater" je, izuzimajući zračnog prijevoznika, organizator putovanja u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača Bosne i Hercegovine;
- dd) "ugovor" je sporazum koji povezuje potrošača s organizatorom i/ili prodavcem;
- ee) "ukupno trajanje putovanja" (elapsed journey time) je vremenska razlika između vremena polaska i vremena dolaska prema redu letenja;
- ff) "upravni organ aerodroma" ili "upravni organ" je organ koji po Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09) za svoj prvenstveni cilj ima rukovođenje i upravljanje aerodromskom infrastrukturom, kao i koordiniranje i kontrolu aktivnosti različitih operatera koji su prisutni na aerodromu ili u aerodromskom sistemu;
- gg) "uskraćeno ukrcavanje" je odbijanje zračnog operatera da preveze putnike na određenom letu, iako su se pojavili na ukrcavanju pod uslovima utvrđenim u članu 3. stav (2) ovog zakona, osim kada postoje opravdani razlozi da im se uskrati ukrcavanje, kao što su: zdravstveni razlozi, pitanja sigurnosti ili neodgovarajući putnički dokumenti;
- hh) "uzastopni zračni operater" je zračni operater koji obavlja dio tog prijevoza uz pristanak putnika, odnosno naručioca prijevoza na osnovu ugovora o prijevozu, ugovorenim s prvim zračnim operaterom;
- ii) "zračni operater" je preduzeće za zračni prijevoz s važećom operativnom dozvolom;
- jj) "zračni operater države potpisnice Sporazuma o ECAA" je zračni operater kojem je nadležno tijelo države potpisnice Sporazuma o ECAA izdalo važeću operativnu dozvolu u skladu s odredbama Pravilnika o radnoj dozvoli zračnog operatera i zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza ("Službeni glasnik BiH", broj 66/10).

Član 3.

(Oblast primjene)

- (1) Ovaj zakon primjenjuje se na putnike koji:
- a) putuju zrakoplovom koji polijeće s aerodroma na teritoriji Bosne i Hercegovine, potpisnice Sporazuma o ECAA (u daljnjem tekstu: ECAA područje);
- b) putuju zrakoplovom koji polijeće s aerodroma u nekoj trećoj zemlji ka aerodromu na teritoriji Bosne i Hercegovine, osim ako su dobili pogodnosti ili nadoknadu i ako im je pružena pomoć u toj trećoj zemlji, pod uslovom da je zračni operater za dati let zračni operater države potpisnice Sporazuma o ECAA.
- (2) Ovaj zakon primjenjuje se pod uslovom da:
- a) Putnici iz stava (1) tač. a) i b) imaju potvrđenu rezervaciju za let i da se, osim u slučaju otkazivanja leta iz člana 30. ovog zakona, pojave na prijavnici:

- 1) na način i u vrijeme kako je to utvrdio zračni operater, turistički operater ili ovlašteni putnički agent, ili
- 2) ako vrijeme nije naznačeno, najkasnije 45 minuta prije objavljenog vremena polijetanja;
- b) je zračni operater ili turistički operater premjestio putnike s leta za koji su imali rezervaciju na drugi let, bez obzira na razlog.
- (3) Ovaj zakon primjenjuje se i na putnike koji imaju putnu kartu izdatu po programu za putnike koji često putuju ili koji su po nekom drugom komercijalnom programu izdali zračni operater ili turistički operater.
- (4) Ovaj zakon ne primjenjuje se na putnike koji putuju besplatno ili po umanjenoj cijeni karte koja široj javnosti nije direktno ili indirektno dostupna.
- (5) Ovaj zakon primjenjuje se na svakog operativnog zračnog operatera koji pruža prijevoz putnicima obuhvaćenim st. (1) i (2) ovog člana. Kada zračni operater koji nema ugovor s putnikom izvršava obaveze iz ovog zakona, smatrat će se da to čini u ime lica koje ima ugovor s tim putnikom.
- (6) Odredbe ovog zakona neće uticati na prava putnika predviđena Zakonom o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 25/06).
- (7) Ovaj zakon ne primjenjuje se na slučajeve otkazivanja paket-aranžmana koji su otkazani iz razloga koji je drugačiji od onog zbog kojeg je otkazan let."

Član 4.

(Prijevoz koji obavlja država i prijevoz poštanskih artikala)

- (1) Ovaj zakon primjenjuje se i na zrakoplove države ili entiteta ako su ispunjeni uslovi navedeni u članu 1. ovog zakona.
- (2) Prilikom prijevoza poštanskih artikala, operater je odgovoran samo nadležnoj poštanskoj upravi, u skladu s propisima koji se primjenjuju na odnose između operatera i poštanskih uprava.
- (3) Osim u slučajevima navedenim u stavu (2) ovog člana, odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na prijevoz poštanskih artikala.

POGLAVLJE II. DOKUMENTACIJA I OBAVEZE ZRAČNOG OPERATERA U ODNOSU NA PRIJEVOZ PUTNIKA, PRTLJAGA I TERETA

Član 5.

(Putnici i prtljag)

- (1) U pogledu prijevoza putnika zračni operater dužan je izdati pojedinačnu ili kolektivnu putnu kartu, koja će sadržavati:
- a) oznaku mjesta polaska i dolaska;
- b) ako se mjesto polaska i mjesto dolaska nalaze na teritoriji jedne države, a jedno ili više mjesta za zaustavljanje na teritoriji druge države, naznaku najmanje jednog mjesta za zaustavljanje.
- (2) Zračni operater može, u vezi s prijevozom putnika, izdati dokument drugačiji od onog navedenog u stavu (1) ovog člana, koji obavezno sadrži informacije navedene u stavu (1) tač. a) i b) ovog člana, s tim da će putnicima dati na uvid pismenu izjavu o ovakvoj informaciji.
- (3) Zračni operater izdaje putniku prtljažnu identifikacionu karticu za svaki prijavljeni komad prtljaga.
- (4) Zračni operater izdaje putniku pismeno obavještenje o ograničenju odgovornosti zračnog operatera u slučaju smrti ili povrede putnika, ili gubitka ili oštećenja prtljaga, i kašnjenja.
- (5) Odredbe ovog zakona primjenjuju se i u slučajevima kada zračni operater ne postupi u skladu sa st. (1) tač. a) i b), (2), (3) i (4) ovog člana."

Član 6.
(Teret)

- (1) U pogledu prijevoza tereta, zračni operater izdat će teretni list.
- (2) Bilo koji drugi dokument koji sadrži izvještaj o prijevozu koji će biti obavljen, može biti zamijenjen izdavanjem teretnog lista za prijevoz zrakom. Ako se koriste takvi dokumenti, zračni operater će, ako to od njega zatraži pošiljalac robe, dostaviti pošiljaocu priznanicu o teretu, kojom se dozvoljava identifikiranje pošiljke i pristup informacijama sadržanim u izvještaju koji je naveden u pomenutom dokumentu.

Član 7.

(Sadržaj teretnog lista za prijevoz zrakom ili priznanice o teretu)

Teretni list za prijevoz zrakom ili priznanica o teretu sadržavat će:

- a) oznaku mjesta polaska i dolaska;
- b) ako se mjesto polaska i mjesto dolaska nalaze na teritoriji jedne države potpisnice, a jedno ili više mjesta za zaustavljanje na teritoriji druge države, naznaku najmanje jednog mjesta za zaustavljanje; i
- c) oznaku težine pošiljke.

Član 8.

(Dokument koji se odnosi na prirodu tereta)

U slučaju potrebe da ispuni carinske, policijske ili slične formalnosti, od pošiljaoca se može zatražiti da pokaže dokument koji navodi koja je priroda tereta koja se prevozi.

Član 9.

(Opis teretnog lista za prijevoz zrakom)

- (1) Pošiljalac će napraviti teretni list u tri originalna primjerka.
- (2) Prvi primjerak nosit će oznaku "za operatera" i potpisat će ga pošiljalac robe. Drugi primjerak nosit će oznaku "za primaoca robe" i potpisat će ga pošiljalac i operater. Treći primjerak potpisat će operater koji će ga predati pošiljaocu nakon predaje tereta.
- (3) Potpis operatera i pošiljaoca može biti odštampan ili stavljen faksimil.
- (4) Ako, na zahtjev pošiljaoca, zračni operater sastavi teretni list, smatrat će se da je postupio u ime pošiljaoca.

Član 10.

(Dokumentacija za višestruke pakete)

U slučaju kada postoji više od jednog paketa:

- a) prijevoznik tereta ima pravo zahtijevati da pošiljalac izda odvojene zrakoplovne teretne listove;
- b) pošiljalac ima pravo zahtijevati da prijevoznik dostavi odvojene potvrde o prijemu tereta kada se koriste drugi dokumenti navedeni u članu 6. stav (2) ovog zakona.

Član 11.

(Nepridržavanje uslova sadržanih u dokumentaciji)

Nepridržavanje odredbi čl. 6. i 10. ovog zakona neće uticati na valjanost ugovora o prijevozu, na koji će se, baz obzira na navedeno, primjenjivati odredbe ovog zakona."

Član 12.

(Odgovornost za pojedinosti u dokumentaciji)

- (1) Pošiljalac je odgovoran za urednost, tačnost i ispravnost pojedinosti i izjava koje se odnose na teret, a koje je unio on ili su uneseni u njegovo ime u teretni list, ili ih je on dostavio ili su u njegovo ime dostavljeni zračnom operateru kako bi ih ovaj unio u priznanice o predatom teretu, ili u izvještaj koji dostavlja putem dokumenta opisanog u članu 6. stav (2) ovog zakona.
- (2) Odredba stava (1) ovog člana se, također, primjenjuje u slučaju kada je lice, koje obavlja dužnost u ime pošiljaoca, istovremeno i predstavnik zračnog operatera.

- (3) Pošiljalac je odgovoran za štetu koja je uzrokovana zračnom operateru, uključujući i štetu za koju je zračni operater odgovoran trećim licima ako šteta nastane zbog nedostatka, netačnosti i neispravnosti podataka i isprava iz stava (1) ovog člana. Pošiljalac će biti oslobođen odgovornosti za uzrokovanu štetu ako dokaže da je štetu uzrokovao zračni operater ili lice koje djeluje u njegovo ime, odnosno da je štetu uzrokovalo treće lice unošenjem neurednih, netačnih i neispravnih pojedinosti i izjava koje se odnose na teret u priznanice o predatom teretu, ili u izvještaj koji se dostavlja uz isprave opisane u članu 6. stav (2) ovog zakona.
- (4) Pošiljalac je odgovoran za štetu koja je uzrokovana licima, zrakoplovu i drugim stvarima usljed djelovanja svojstava tereta koji je predat na prijevoz, izuzev ako zračnom operateru ta svojstva nisu bila, ni morala biti poznata.

Član 13.

(Dokumentacija kojom se dokazuje vrijednost)

- (1) Teretni list ili priznanica o predatom teretu dokaz su o zaključenju ugovora, prijemu tereta i navedenih uslova prijevoza.
- (2) Bilo koji podatak naveden u teretnom listu ili priznanici o predatom teretu, a koji se odnosi na težinu, dimenzije i ambalažu, kao i oni koji se odnose na broj paketa, predstavljaju dokaz o istinitosti navedenih podataka.
- (3) Bilo koji podatak naveden u teretnom listu ili priznanici o predatom teretu, a koji se odnosi na količinu, zapreminu i stanje tereta, ukoliko ih je zračni operater provjerio, te to naveo u teretnom listu, ili ako je u pitanju vanjsko stanje tereta i ambalaže, predstavljaju dokaz o istinitosti navedenih podataka.

Član 14.

(Pravo na raspolaganje teretom)

- (1) Pošiljalac robe ima pravo da raspolože teretom tako što će ga vratiti na polazni ili dolazni aerodrom, ili tako što će ga zaustaviti u toku putovanja u trenutku bilo kojeg slijetanja, ili zahtijevati da bude dostavljen na mjesto isporuke ili da, u toku putovanja, bude dostavljen licu koje nije prvobitno navedeno kao primalac robe, ili tražeći da bude vraćen na polazni aerodrom. Pošiljalac neće koristiti ovo pravo na raspolaganje teretom na način koji može ugroziti zračnog operatera ili druge pošiljaoce robe i mora nadoknaditi sve troškove do kojih dođe uživanjem ovog prava.
- (2) Ako je nemoguće izvršiti naloge pošiljaoca robe, zračni operater o tome mora obavijestiti pošiljaoca.
- (3) Ako zračni operater izvrši zahtjev pošiljaoca za raspolaganje teretom, iako mu nije podnesen treći primjerak teretnog lista, prema članu 9. stav (2) ovog zakona dužan je nadoknaditi štetu uzrokovanu izvršenjem tog zahtjeva licu koje je ovlašten imalac trećeg primjerka teretnog lista.
- (4) Bez obzira na odredbu stava (3) ovog člana, operater ima pravo na povrat isplaćene naknade prema pošiljaocu.
- (5) U slučaju da izvršenje zahtjeva za raspolaganje teretom nije moguće ili da bi se njegovim izvršenjem uzrokovala šteta operateru ili imalcima zahtjeva za raspolaganje drugim teretom, zračni operater obavezan je o tome obavijestiti pošiljaoca.
- (6) Pravo raspolaganja teretom koje je preneseno na pošiljaoca prestaje važiti u trenutku kada počinje važiti pravo primaoca tereta, u skladu s članom 15. ovog zakona. Ako primalac ne preuzme teret, ili s njim nije moguće stupiti u kontakt, pravo na raspolaganje teretom pripada pošiljaocu.

Član 15.

(Isporuca tereta)

- (1) Osim u slučaju kada je pošiljalac postupio po svom pravu u skladu s članom 14. ovog zakona, primalac ima pravo da, po

- pristizanju tereta na odredište, zatraži od operatera da dopremi teret primaocu, ima pravo na naplatu troškova i na pridržavanje uslova prijevoza.
- (2) Osim ako je drugačije dogovoreno, obaveza operatera je da što prije obavijesti primaoca o pristizanju tereta.
 - (3) Ako zračni operater prizna gubitak tereta ili ako teret nije stigao prije isteka roka od sedam dana od dana kada je trebalo da stigne, primalac ima pravo na nadoknadu štete u skladu s ugovorom o prijevozu.

Član 16.

(Primjena prava pošiljaoca i primaoca)

Pošiljalac i primalac mogu, svaki ponaosob, primijeniti sva prava koja su im data u čl. 14. i 15. ovog zakona, svaki u svoje ime, bilo da postupa u svom vlastitom interesu ili interesu nekog drugog, pod uslovom da izvršava obaveze koje mu nameće ugovor o prijevozu.

Član 17.

(Odnos između trećih strana)

- (1) Odredbe čl. 14., 15. i 16. ovog zakona primjenjuju se na odnos između pošiljaoca i primaoca, kao i na međusobne odnose trećih strana ukoliko njihova prava proizilaze iz prava pošiljaoca ili primaoca.
- (2) Pravo na raspolaganje teretom, isporuka tereta i primjena prava pošiljaoca i primaoca mogu se izmijeniti samo oznakom "express" u teretnom listu ili na priznanici o isporuci tereta.

Član 18.

(Carinske, policijske i formalnosti drugih državnih organa)

- (1) Pošiljalac mora pribaviti informacije i dokumente koji su neophodni radi zadovoljenja carinskih, policijskih i formalnosti drugih državnih organa, prije nego što teret bude isporučen primaocu. Pošiljalac je odgovoran operateru za štetu koja je uzrokovana usljed nedostatka ili nepotpunosti ili neragularnosti takvih informacija ili dokumenata, osim ako je do štete došlo greškom operatera, njegovih službenika ili predstavnika.
- (2) Zračni operater nije obavezan da provjerava tačnost takvih informacija ili dokumenata.

POGLAVLJE III. ODGOVORNOST OPERATERA I IZNOS KOMPENZIRANJA ZA ŠTETU

Član 19.

(Odgovornost zračnog operatera)

- (1) Odgovornost zračnog operatera ECAA područja, u pogledu putnika i njihovog prtljaga, uređuje se odredbama ovog zakona.
- (2) Obaveza osiguranja zračnog operatera ECAA područja podrazumijeva osiguranje do odgovarajuće visine osiguranja, koja svim licima, koja imaju pravo na nadoknadu štete, osigurava isplatu cjelokupnog iznosa na koji imaju pravo u skladu s odredbama ovog zakona i člana 4. tačka (h) DODATKA 1. Pravilnika o radnoj dozvoli zračnog operatera i zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza ("Službeni glasnik BiH", broj 66/10).

Član 20.

(Smrt ili povrede putnika)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu pretrpljenu u slučaju smrti ili fizičke povrede putnika samo pod uslovom da je do nezgode, koja je uzrokovala smrt ili povredu, došlo u zrakoplovu ili u toku bilo koje od operacija ukrcajanja ili iskrcavanja.
- (2) Zračni operater ECAA područja, bez odgađanja, a najkasnije 15 dana od dana utvrđivanja identiteta fizičkog lica koje ima pravo na nadoknadu štete, isplaćuje akontaciju srazmjernu

teškoćama koje je to lice pretrpjelo i koja mu omogućava da zadovolji trenutne materijalne potrebe.

- (3) Akontacija u slučaju smrti ne smije biti manja od 16.000 SDR-a po putniku u protuvrijednosti u konvertibilnim markama.
- (4) Akontacija ne predstavlja priznanje odgovornosti zračnog operatera.
- (5) U slučaju isplate akontacije, ona će biti kompenzirana kasnijim iznosima isplaćenim na osnovu odgovornosti zračnog operatera ECAA područja.
- (6) Akontacija neće biti vraćena, odnosno kompenzirana osim u slučajevima propisanim u članu 24. ovog zakona ili u slučaju kada je isplaćena licu koje nije imalo pravo na nadoknadu štete.

Član 21.

(Oštećenja prtljaga)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu pretrpljenu u slučaju oštećenja ili gubitka predatog prtljaga samo u slučaju da je do događaja koji je doveo do oštećenja ili gubitka došlo u zrakoplovu ili u bilo kojem trenutku od kada je predati prtljag bio u nadležnosti zračnog operatera. Međutim, zračni operater nije odgovoran ako i u onoj mjeri u kojoj je do oštećenja došlo zbog nedostatka koji je svojstven prtljagu, lošeg kvaliteta ili mane samog prtljaga.
- (2) Ako zračni operater prizna gubitak predatog prtljaga ili ako predati prtljag nije stigao nakon isteka roka od 21 dan nakon dana kada je trebalo da stigne, putnik ima pravo na nadoknadu štete u skladu s ovim zakonom i ugovorom o prijevozu.

Član 22.

(Oštećenja tereta)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu nastalu u slučaju oštećenja ili gubitka tereta, samo u slučaju ako je do događaja koji je uzrokovao štetu došlo tokom prijevoza zrakom.
- (2) Međutim, operater nije odgovoran ako i u onoj mjeri u kojoj se dokaže da je do oštećenja ili gubitka tereta došlo iz jednog ili više navedenih razloga:
 - a) zbog svojstvenog nedostatka, lošeg kvaliteta ili mane samog tereta,
 - b) lošeg pakovanja tereta, koje nije izvršio operater, ili njegovi službenici ili zastupnici,
 - c) u slučaju rata ili oružanog sukoba,
 - d) u slučaju izvršenja akta državnog tijela u vezi s ulaskom, izlaskom ili tranzitom tereta.
- (3) Prijevoz zrakom, sa značenjem koje mu je dato u stavu (1) ovog člana, podrazumijeva vrijeme u kojem je teret u nadležnosti operatera.
- (4) Vrijeme trajanja prijevoza zrakom ne može se produžiti vremenom trajanja prijevoza kopnom, morem ili unutrašnjim vodama, koji se obavljaju van aerodroma. Ako se, ipak, takav prijevoz obavi u sklopu izvršenja ugovora za prijevoz zrakom, u svrhu utovara, isporuke ili pretovara, pretpostavlja se da je svaka šteta, pod uslovom da nema dokaza da se desilo suprotno, rezultat događaja koji se desio u toku prijevoza zrakom. Ako operater, bez saglasnosti pošiljaoca, zamijeni ovakav prijevoz drugom vrstom saobraćaja u cjelini ili u onom dijelu prijevoza koji je u sporazumu između država potpisnica predviđen kao prijevoz zrakom, ovakav prijevoz drugim vrstom saobraćaja mora se obaviti za vrijeme trajanja prijevoza zrakom.

Član 23.

(Kašnjenje)

Operater je odgovoran za štetu uzrokovanu kašnjenjem u prijevozu putnika, prtljaga ili tereta. Međutim, operater neće biti

odgovoran za štetu uzrokovanu kašnjenjem ako dokaže da su on ili njegovi službenici i zastupnici preduzeli sve mjere koje su realno mogli preduzeti kako bi izbjegli štetu, ili ako dokažu da je bilo nemoguće preduzeti takve mjere.

Član 24.

(Oslobađanje od odgovornosti)

Zračni operater oslobađa se ili se djelimično oslobađa od odgovornosti za štetu, ako dokaže da je šteta uzrokovana ili je njenom nastanku doprinijela namjera ili nepažnja ili propust lica koje zahtijeva naknadu štete, u mjeri u kojoj su namjera ili nepažnja ili propust uzrokovali štetu ili su doprinijeli njenom nastanku.

Član 25.

(Naknada štete u slučaju smrti ili povrede putnika)

- (1) Zračni operater ne može isključiti ili ograničiti svoju odgovornost za štetu uzrokovanu na način kako je to predviđeno odredbom člana 20. stav (1) ovog zakona, i to za štetu koja ne prelazi 113.100 SDR-a za svakog putnika.
- (2) Zračni operater nije odgovoran za štetu čiji iznos prelazi 113.100 SDR-a za svakog putnika, na način kako je to predviđeno članom 20. stav (1) ovog zakona, ako dokaže da:
 - a) šteta nije nastala usljed nepažnje ili greške ili propusta operatera ili njegovih zaposlenih ili predstavnika; ili
 - b) je šteta nastala usljed nepažnje ili greške ili propusta trećeg lica.

Član 26.

(Ograničenja odgovornosti u odnosu na kašnjenje prtljaga i tereta)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu uzrokovanu kašnjenjem iz člana 23. ovog zakona, do iznosa od 4.694 SDR-a za svakog putnika.
- (2) Zračni operater odgovoran je za uništenje, gubitak, oštećenje ili zakašnjenje prtljaga do iznosa od 1.131 SDR-a za svakog putnika, osim ako je putnik, u trenutku kada je prtljag predat operateru, dao specijalnu izjavu o većoj vrijednosti prtljaga i platio dodatnu nadoknadu.
- (3) U slučaju iz stava (2) ovog člana, zračni operater dužan je platiti iznos koji ne prelazi iznos naveden u specijalnoj izjavi.
- (4) Zračni operater odgovoran je za štetu uzrokovanu na teretu, u slučaju njegovog uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja do iznosa od 19 SDR-a po kilogramu tereta, osim ako je, u trenutku kada je teret predat operateru, pošiljalac dao specijalnu izjavu o većoj vrijednosti i platio dodatnu naknadu. U tom slučaju, operater je dužan platiti iznos koji ne prelazi navedenu nadoknadu.
- (5) U slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja dijela tereta ili bilo kojeg predmeta sadržanog u njemu, prilikom određivanja iznosa na koji se ograničena odgovornost operatera, u obzir se uzima samo ukupna težina jednog ili više paketa na koje se odnosi navedeni tekst. Međutim, kada uništenje, gubitak, oštećenje ili zakašnjenje dijela tereta, ili bilo kojeg predmeta sadržanog u njemu, utiče na vrijednost ostalih paketa obuhvaćenih istim teretnim listom ili istom priznanicom, ili, ako oni nisu izdati istim izvještajem sačuvanim u nekom drugom dokumentu iz člana 6. stav (2) ovog zakona, ukupna težina jednog takvog paketa ili više paketa se također uzima u obzir pri određivanju granice odgovornosti.
- (6) Odredbe st. (1) i (2) ovog člana ne primjenjuju se u slučaju da je šteta uzrokovana s namjerom, greškom ili propustom operatera, njegovih zaposlenih ili predstavnika.

Član 27.

(Konverzija monetarnih jedinica)

Konverzija iznosa SDR-a u konvertibilne marke (KM) obavlja se u skladu s metodom konverzije koju primjenjuje

Međunarodni monetarni fond, a koja je na snazi na dan donošenja presude za naknadu štete.

Član 28.

(Odgovornost zračnog operatera u slučaju uskraćenog ukrcavanja, otkazivanja leta i kašnjenja leta)

Ovim zakonom utvrđuje se, pod uslovima ovdje navedenim, minimum prava za putnike u slučajevima kada:

- a) je protiv njihove volje uskraćeno ukrcavanje;
- b) je njihov let otkazan;
- c) njihov let kasni.

Član 29.

(Uskraćeno ukrcavanje)

- (1) Kada operativni zračni operater opravdano očekuje da će morati da uskratiti ukrcavanje na određeni let, prvo će pozvati da dobrovoljci predaju svoje rezervacije u zamjenu za pogodnosti, pod uslovima koji će biti dogovoreni između datog putnika i operativnog zračnog operatera. Dobrovoljcima će biti pružena pomoć u skladu s članom 33. ovog zakona, pri čemu će ta pomoć biti dodatna u odnosu na pogodnosti koje su pomenute u ovom stavu.
- (2) Ako broj dobrovoljaca koji istupe nije dovoljan da se ostalim putnicima s rezervacijama omogući ukrcavanje na let, tada operativni zračni operater može uskratiti ukrcavanje putnicima protiv njihove volje.
- (3) Ako je ukrcavanje putnicima uskraćeno protiv njihove volje, operativni zračni operater im odmah morati izvršiti kompenziranje u skladu s članom 32. ovog zakona i pružiti pomoć u skladu s čl. 33. i 34. ovog zakona.

Član 30.

(Otkazivanje)

- (1) U slučaju otkazivanja leta:
 - a) putnicima će operativni zračni operater ponuditi pomoć u skladu s članom 33. ovog zakona; i
 - b) putnicima će operativni zračni operater ponuditi pomoć u skladu s članom 34. stav (1) tačka a) i članom 34. stav (2) ovog zakona, kao i u slučaju preusmjeravanja kada je opravdano očekivano vrijeme polijetanja novog leta najmanje na dan nakon polijetanja koje je bilo planirano za otkazani let, pomoć utvrđenu u članu 34. stav (1) tačka b) i članu 34. stav (1) tačka c) ovog zakona; i
 - c) putnici imaju pravo na nadoknadu od operativnog zračnog operatera u skladu s članom 32. ovog zakona, osim ako:
 - 1) su o otkazivanju obaviješteni najmanje dvije sedmice prije predviđenog vremena polijetanja; ili
 - 2) su o otkazivanju obaviješteni između dvije sedmice i sedmicu prije predviđenog vremena polijetanja a ponuđeno im je preusmjeravanje, čime bi im se omogućilo da polete najviše dva sata prije predviđenog vremena polijetanja i da stignu do svog krajnjeg odredišta manje od četiri sata nakon predviđenog vremena slijetanja; ili
 - 3) su o otkazivanju obaviješteni manje od sedam dana prije predviđenog vremena polijetanja a ponuđeno im je preusmjeravanje, čime bi im se omogućilo da polete najviše jedan sat prije predviđenog vremena polijetanja i da stignu do svog krajnjeg odredišta manje od dva sata nakon predviđenog vremena slijetanja.
- (2) Kada se putnici obavijeste o otkazivanju, moraju im se dati objašnjenja u vezi s mogućim alternativnim prijevozom.
- (3) Operativni zračni operater neće biti obavezan da plati nadoknadu u skladu s članom 32. ovog zakona ako može da

- dokaže da je otkazivanje uzrokovano vanrednim okolnostima koje nisu mogle biti izbjegnute čak i da su sve potrebne mjere bile preduzete.
- (4) Teret dokazivanja u vezi s pitanjima u pogledu toga da li je i kada putnik obaviješten o otkazivanju leta bit će na operativnom zračnom operateru.

Član 31.
(Kašnjenje)

- (1) Kada operativni zračni operater opravdano očekuje da će određeni let kasniti u odnosu na predviđeno vrijeme polijetanja:
- dva sata ili više u slučaju letova od 1500 kilometara ili manje; ili
 - tri sata ili više za letove unutar ECAA područja, dužine između 1500 i 3500 kilometara; ili
 - za četiri sata ili više u slučaju svih letova koji ne potpadaju pod tač. a) ili b), zračni operater će putnicima ponuditi:
 - pomoć kako je utvrđeno u članu 34. stav (1) tačka a) i članu 34. stav (2) ovog zakona; i
 - pomoć kako je utvrđeno u članu 34. stav (1) tačka b) i članu 34. stav (1) tačka c) ovog zakona, kada je opravdano očekivano vrijeme polijetanja najmanje dan nakon vremena polijetanja koje je prethodno najavljeno; i
 - pomoć kako je utvrđeno u članu 33. stav (1) tačka a) ovog zakona, kada je u pitanju kašnjenje od najmanje četiri sata.
- (2) U svakom slučaju, pomoć će biti ponuđena u okviru vremenskih granica, kako je to navedeno u stavu (1) ovog člana, a u odnosu na svaki raspon daljina zasebno.

Član 32.
(Pravo na nadoknadu)

- (1) Putnicima pripada pravo na nadoknadu u iznosu od:
- 250 eura za sve letove od 1500 kilometara ili manje;
 - 400 eura za sve letove unutar ECAA područja dužine od preko 1500 kilometara i za sve druge letove između 1500 i 3500 kilometara;
 - 600 eura za sve letove koji ne potpadaju pod tač. a) ili b) ovog stava.
- (2) Pri utvrđivanju daljine, osnova za utvrđivanje nadoknade bit će posljednje određište na kojem će uskraćeno ukrcavanje i otkazivanje izazvati kašnjenje dolaska putnika u odnosu na predviđeno vrijeme.
- (3) Vrijednost naknade izražene u eurima isplaćivat će se u protuvrijednosti u konvertibilnim markama (KM). Osnov za obračun naknade u eurima, koja se plaća u KM, protuvrijednost je deviznog iznosa iskazanog u KM, prema važećem kursu Centralne banke na dan obračuna.
- (4) Kada se putnicima ponudi preusmjeravanje do njihovog krajnjeg određišta alternativnim letom u skladu s članom 33. ovog zakona, a čije vrijeme dolaska ne premašuje predviđeno vrijeme dolaska leta koji je prvobitno rezerviran:
- za dva sata, za sve letove od 1500 kilometara ili manje; ili
 - za tri sata, za sve letove unutar ECAA područja dužine od preko 1500 kilometara i sve druge letove između 1500 i 3500 kilometara; ili
 - za četiri sata, za sve letove koji ne potpadaju pod tač. a) ili b) ovog stava, operativni avioprijevoznik može za 50% umanjiti nadoknadu predviđenu u stavu (1) ovog člana.
- (5) Nadoknada iz stava (1) ovog člana isplaćivat će se u gotovini, elektronskim bankovnim transferom, bankovnim

nalogom ili bankovnim čekom ili uz potpisanu saglasnost putnika, putničkim doznakama i/ili kroz druge usluge.

(6) Razdaljine iz st. (1) i (2) mjerit će se metodom velike kružne rute.

Član 33.

(Pravo na povrat novca ili preusmjeravanje)

- (1) Putnicima će se ponuditi da izaberu između:
- povrata novca u roku od sedam dana, na način predviđen članom 32. stav (3) ovog zakona, za puni iznos karte po cijeni za koju je kupljena, za dio ili dijelove putovanja koji nisu realizirani, i za dio ili dijelove koji su već realizirani ako taj let više ne služi nikakvoj svrsi u smislu prvobitnog plana putovanja putnika, zajedno sa, kada je to bitno, povratnim letom na prvu tačku polijetanja, prvom prilikom;
 - preusmjeravanja, pod sličnim uslovima prijevoza, na njihovo krajnje određište, prvom prilikom; ili
 - preusmjeravanja, pod sličnim uslovima prijevoza, na njihovo krajnje određište, nekog kasnijeg datuma, po volji putnika, u zavisnosti od raspoloživosti sjedišta.
- (2) Na putnike, čiji letovi čine dio paket-aranžmana, primjenjuje se stav (1) tačka a) ovog člana, isključujući pravo na nadoknadu u slučajevima u kojima takvo pravo proizilazi iz Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini.
- (3) Kada operativni zračni operater, u slučaju kada određeni grad, metropolu ili regiju opslužuje nekoliko aerodroma, ponudi putniku let do aerodroma koji je alternativa onom za koji je izvršena rezervacija, operativni zračni operater snosit će troškove prebacivanja putnika od tog alternativnog aerodroma do aerodroma za koji je izvršena rezervacija ili do nekog drugog obližnjeg određišta koje je dogovoreno s putnikom.

Član 34.

(Pravo na zbrinjavanje)

- (1) Putnicima će biti ponuđeni besplatni:
- obroci i osvježenja u razumnom odnosu prema vremenu čekanja;
 - hotelski smještaj u slučajevima:
 - kada je nužno zadržati se tokom jedne ili više noći, ili
 - kada je nužno zadržati se duže nego što je putnik namjeravao;
 - prijevoz na relaciji između aerodroma i mjesta smještaja (hotel ili nešto drugo).
- (2) Osim toga, putnicima će biti ponuđena dva besplatna telefonska poziva, korištenje teleksa ili faksa ili e-maila.
- (3) Prilikom primjene ovog člana, operativni zračni operater mora posebnu pažnju posvetiti potrebama lica sa smanjenom pokretljivošću i lica koja su u njihovoj pratnji, kao i potrebama djece bez pratnje.

Član 35.

(Smještaj u višu ili nižu klasu)

- (1) Ako operativni zračni operater smjesti putnika u klasu višu od one za koju je kupljena karta, može da ne zahtijeva nikakvo dodatno plaćanje.
- (2) Ako operativni zračni operater smjesti putnika u klasu nižu od one za koju je kupljena karta, onda će, u roku od sedam dana, i na način predviđen članom 32. stav (3) ovog zakona, putniku isplatiti:
- 30% cijene karte za sve letove od 1500 kilometara ili manje, ili
 - 50% cijene karte za sve letove unutar ECAA područja od preko 1500 kilometara i za sve druge letove između 1500 i 3500 kilometara; ili

- c) 75% cijene karte za sve letove koji ne potpadaju pod tač. a) i b) ovog stava.

Član 36.

(Dodatna nadoknada)

- (1) Ovaj zakon primjenjivat će se ne dovodeći u pitanje prava putnika na dodatnu nadoknadu. Od takve nadoknade može se odbiti nadoknada koja se dodijeli po ovom zakonu.
- (2) Odredba stava (1) ovog člana ne primjenjuje se na putnike, dobrovoljce, čija su prava regulirana članom 29. stav (1) ovog zakona.

Član 37.

(Pravo na povrat isplaćene nadoknade)

- (1) U slučajevima kada zračni operater plati nadoknadu ili ispunji druge obaveze predviđene ovim zakonom, ima pravo da potražuje nadoknadu od bilo kojeg lica, uključujući treće strane, u skladu s važećim zakonom.
- (2) Ovim zakonom ne ograničava se pravo zračnog operatera da potražuje povrat isplaćene naknade od turističkog operatera ili nekog drugog lica s kojim zračni operater ima ugovor.
- (3) Odredbe ovog zakona ne ograničavaju pravo turističkog operatera ili treće strane, osim putnika, s kojim zračni operater ima ugovor, da potražuje nadoknadu od zračnog operatera, u skladu s relevantnim važećim zakonima.

Član 38.

(Obaveza obavještanja putnika o njihovim pravima)

- (1) Zračni operater osigurava da na prijavnici bude postavljeno i jasno vidljivo putnicima, čitljivo sljedeće obavještenje: 'Ako vam je uskraćeno ukrcavanje ili je vaš let otkazan ili odgođen na najmanje dva sata, na prijavnici ili kapiji za ukrcavanje potražite sažetak u kojem su navedena vaša prava, posebno u pogledu nadoknade i pomoći.'
- (2) Zračni operater, koji uskraćuje ukrcavanje ili otkazuje let, mora svakom putniku dati pismeno obavještenje u kojem se navode pravila za nadoknadu i pomoć u skladu s ovim zakonom.
- (3) Svakom putniku čiji let kasni zračni operater dužan je u roku ne kraćem od dva sata dostaviti pismeno obavještenje. Putniku se u pisanoj formi moraju dati i kontakt-informacije o organu nadležnom za postupanje po pitanju zaštite prava putnika, a koji je utvrđen članom 40. ovog zakona.
- (4) Zračni operater na adekvatan način osigurava obavještenje i za slijepa i slabovidna lica.

Član 39.

(Isključivanje odbacivanja odgovornosti)

- (1) Ovim zakonom zabranjuje se svako isključivanje odgovornosti zračnog operatera.
- (2) U slučaju da zračni operater ne postupi u skladu sa stavom (1) ovog člana, odnosno ne obavijesti ili nepravilno obavijesti putnika o njegovim pravima, putnik ima pravo pokrenuti postupak pred nadležnim sudom.

Član 40.

(Nadležni organ za postupanje po pitanju zaštite prava putnika)

- (1) Nadležni organ za postupanje po pitanju žalbi putnika koji se prevoze zrakom, a čija su prava ugrožena, na osnovu ovog zakona je Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BHDCA).
- (2) Svaki putnik koji putuje s aerodroma u Bosni i Hercegovini na aerodrome ECAA područja i obratno, te svaki putnik koji putuje s aerodroma u Bosni i Hercegovini na aerodrome u trećim zemljama i obratno može uložiti žalbu BHDCA zbog kršenja njegovih prava po ovom zakonu.
- (3) BHDCA će na osnovu ovog zakona donijeti poseban propis kojim će utvrditi postupak za postupanje po žalbama putnika kojima su ugrožena prava utvrđena ovim zakonom.

Član 41.

(Klauzula o ograničenjima)

Ugovorom o prijevozu zračni operater može propisati više iznose nadoknada u slučajevima odgovornosti od onih navedenih u ovom zakonu.

Član 42.

(Ništavost odredbi ugovora)

Svaka odredba ugovora o prijevozu putnika, prtljaga ili tereta kojom se operater oslobađa od odgovornosti ili kojom se određuje niži nivo odgovornosti od onog propisanog ovim zakonom je ništava i ne proizvodi pravno djelovanje. Ništavost takve odredbe ugovora o prijevozu putnika, prtljaga ili tereta ne utiče na valjanost ostalih odredbi ugovora na koje se primjenjuju odredbe ovog zakona.

Član 43.

(Sloboda ugovaranja)

- (1) Zračni operater odbit će da zaključi ugovor o prijevozu koji je protivan ovom zakonu.
- (2) Zračni operater može postaviti i drugačije uslove prijevoza, ako oni nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona.
- (3) Svi zračni prijevoznici prilikom prodaje usluga zračnog prijevoza unutar ECAA područja osiguravaju da sažetak glavnih odredbi ugovora o prijevozu, kojima se uređuje odgovornost zračnog operatera prema putnicima i njihovom prtljagu, uključujući rokove za podnošenje tužbe za nadoknadu štete i mogućnost davanja posebne izjave o prtljagu, bude dostupan putnicima na svim prodajnim mjestima, uključujući prodaju putem telefona ili interneta. Kako bi udovoljili ovom zahtjevu za pružanje informacija, zračni prijevoznici koristit će obavještenje, kako je to navedeno u članu 44. ovog zakona. Takav sažetak ili obavještenje ne može se koristiti kao osnova za podnošenje zahtjeva za nadoknadu štete, niti za tumačenje odredbi ovog zakona.
- (4) Osim zahtjeva u vezi s pružanjem informacija iz stava (1) ovog člana, svi zračni prijevoznici, za zračni prijevoz koji se obavlja ili prodaje, svakom putniku izdaju pisano obavještenje o:
 - a) granici odgovornosti operatera koja važi za dati let u slučaju smrti ili povrede, ako takva granica postoji;
 - b) granici odgovornosti operatera koja važi za dati let u slučaju uništenja, gubitka ili oštećenja prtljaga, kao i upozorenje na to da putnik treba prilikom registriranja prtljaga upozoriti aviokompaniju na sav prtljag čija vrijednost prelazi taj iznos, ili prtljag u cjelini treba osigurati prije putovanja;
 - c) granici odgovornosti operatera koja važi za dati let za štetu izazvanu kašnjenjem.
- (5) Kada prijevoz u cjelini obavlja zračni operater iz ECAA područja, ograničenja koja su navedena u skladu sa zahtjevima za pružanje informacija iz st. (1) i (2) su ograničenja utvrđena ovim zakonom, osim u slučaju kada zračni operater ECAA područja dobrovoljno primjenjuje ograničenja koja su veća od ograničenja propisanih ovim zakonom.
- (6) Na prijevoz koji obavljaju zračni prijevoznici izvan ECAA područja primjenjuju se st. (1) i (2) ovog člana, samo u pogledu prijevoza u ECAA područje, iz njega ili u njemu.

Član 44.

(Izvod o odgovornosti zračnog operatera za putnike i njihov prtljag)

Izvod o odgovornosti zračnog operatera prema putnicima i njihovom prtljagu s kojima je zračni operater dužan da upozna putnike glasi:

"Ovo informativno obavještenje sadrži pravila o odgovornosti zračnih operatera s ECAA područja u skladu s odredbama Zakona o obligacionim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i Montrealske konvencije.

- (1) Nadoknada u slučaju smrti ili povrede

Ne postoje finansijska ograničenja za odgovornost u slučaju povrede ili smrti putnika. Zračni operater ne može osporavati zahtjeve za nadoknadu štete u slučaju kada se radi o šteti do iznosa od 113.100 SDR-a (približni iznos u lokalnoj valuti). U slučaju iznosa većeg od navedenog, zračni operater može osporavati zahtjev dokazujući da nije nemarno postupao ili da nije kriv zbog nečeg drugog.
- (2) Avansna plaćanja
 - a) U slučaju smrti ili povrede putnika, zračni operater mora u roku od 15 dana od identifikiranja lica koje ima pravo na nadoknadu štete isplatiti avans koji je potreban za pokrivanje trenutnih finansijskih potreba. U slučaju smrti, ovo avansno plaćanje ne smije biti manje od 16.000 SDR-a (približni iznos u lokalnoj valuti).
 - b) Avansna isplata ne predstavlja priznanje odgovornosti i može se odbiti od bilo kojeg naknadnog iznosa plaćenog po osnovu odgovornosti zračnog prijevoznika sa ECAA područja, ali je nepovratna, osim u slučajevima kada zračni prijevoznik dokaže da je štetu izazvala, ili joj je doprinijela, nemarnost povrijeđenog ili preminulog putnika, ovaj zračni prijevoznik može biti oslobođen, u potpunosti ili djelimično, odgovornosti u skladu s važećim zakonima, ili u okolnostima kada se naknadno dokaže da je lice, koje je primilo avansnu isplatu, svojim nemarom izazvalo ili doprinijelo šteti ili da se ne radi o licu koje ima pravo na nadoknadu.
- (3) Kašnjenje putnika

U slučaju kašnjenja putnika, zračni operater odgovoran je za štetu osim ako je preduzeo sve razumne mjere kako bi izbjegao štetu ili ako nije bilo moguće preduzeti takve mjere. Odgovornost u slučaju kašnjenja putnika ograničena je na 4.694 SDR-a (približni iznos u lokalnoj valuti).
- (4) Kašnjenje prtljaga

U slučaju kašnjenja prtljaga, zračni operater odgovoran je za štetu osim ako je preduzeo sve razumne mjere kako bi izbjegao štetu ili ako nije bilo moguće preduzeti takve mjere. Odgovornost u slučaju kašnjenja prtljaga ograničena je na 1.131 SDR-a (približni iznos u lokalnoj valuti).
- (5) Uništenje, gubitak ili oštećenje prtljaga

Zračni operater odgovoran je za uništenje, gubitak ili oštećenje prtljaga do iznosa od 1.131 SDR-a (približni iznos u lokalnoj valuti). U slučaju registriranog prtljaga, zračni operater odgovoran je čak i ako nije kriv, osim ako je prtljag bio neispravan. U slučaju prtljaga koji nije registriran, operater je odgovoran samo ako je kriv.
- (6) Viša ograničenja odgovornosti za prtljag

Putnik ima pravo na više ograničenje odgovornosti ako najkasnije pri registraciji da posebnu izjavu i plati dodatnu nadoknadu.
- (7) Žalbe u vezi s prtljagom

Ako je prtljag oštećen, ako kasni ili je izgubljen ili uništen, putnik mora pisati i žaliti se zračnom operateru što je prije moguće. U slučaju oštećenja registriranog prtljaga, putnik mora pisati i žaliti se u roku od sedam dana, a u slučaju kašnjenja u roku od 21 dana, u oba slučaja od datuma na koji je prtljag bio predat putniku.
- (8) Odgovornost ugovornih i stvarnih operatera

Ako zračni operater koji zaista izvodi let nije i ugovorni zračni operater, putnik ima pravo da uputi žalbu ili da

podnese zahtjev za nadoknadu štete protiv bilo kojeg od njih. Ako je na karti naznačeno ime ili kod zračnog operatera, taj je zračni operater ugovorni operater.

- (9) Rok za podnošenje tužbe

Tužba za nadoknadu štete mora se podnijeti u roku od dvije godine od datuma dolaska zrakoplova ili od datuma kada je zrakoplov trebao sletjeti.
- (10) Osnova za informacije

Osnova za opisana pravila je Montrealska konvencija od 28. maja 1999. i Zakon o obligacionim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine."

Član 45.

(Osnova za potraživanja odštete)

Svako potraživanje nadoknade štete lica koje ima pravo na nadoknadu štete na osnovu ovog zakona, ugovora o prijevozu ili je proisteklo iz presude o počinjenom krivičnom djelu podliježe uslovima i ograničenjima odgovornosti, na način utvrđen ovim zakonom.

Član 46.

(Zaposleni i predstavnici zračnog operatera)

- (1) Zaposleni ili predstavnik zračnog operatera, protiv kojeg je pokrenuta tužba zbog nadoknade štete, na osnovu ovog zakona, može se osloboditi od odgovornosti ukoliko dokaže da je za zračnog operatera radio u okviru svojih ovlaštenja. Zaposleni ili predstavnik zračnog operatera ima pravo pozivati se na ograničenja od odgovornosti za nastalu štetu na koju se poziva i operater u skladu s ovim zakonom.
- (2) Akumuliranje iznosa naknade štete od zračnog operatera, njegovih službenika i predstavnika neće prelaziti utvrđene iznose ograničenja od odgovornosti za nastalu štetu, utvrđena ovim zakonom.
- (3) Osim u pogledu prijevoza tereta, odredbe st. (1) i (2) ovog člana ne primjenjuju se ako se dokaže da je šteta proistekla iz postupka ili omaške službenika ili predstavnika, počinjene s namjerom da se izazove šteta ili nesmotreno i znajući da će vjerovatno doći do štete.

Član 47.

(Pravovremeno obavještenje o žalbi)

- (1) Ako lice ovlašteno da primi predati prtljag ili teret izvrši prijem bez prigovora, to je dokaz *prima facie* da je prtljag ili teret dostavljen u dobrom stanju i u skladu s dokumentom o prijevozu ili u izvještaju sadržanom u nekom drugom dokumentu koji se spominje u članu 5. stav (2) i članu 6. stav (2) ovog zakona.
- (2) U slučaju oštećenja, lice odgovorno za isporuku mora prigovoriti zračnom operateru odmah nakon što uoči oštećenje, i to, u slučaju prtljaga, najkasnije sedam dana od dana prijema, ili u slučaju tereta, 14 dana od dana prijema. U slučaju zakašnjenja, prigovor se mora uložiti najkasnije u roku od 21 dan od dana kada su prtljag ili teret stavljeni njemu na raspolaganje.
- (3) Svaki prigovor mora se uložiti u pisanoj formi i biti predat ili otpremljen u gore propisanom roku.
- (4) Ako se u gore navedenom roku ne uložiti prigovor, protiv operatera neće se preduzimati nikakva radnja, osim u slučaju prijevara koju je operater počinio.

Član 48.

(Smrt odgovornog lica)

U slučaju smrti odgovornog lica zračnog operatera, oštećeni podnosi tužbu za nadoknadu štete protiv njegovog nasljednika.

Član 49.

(Nadležnosti)

- (1) Zahtjev za nadoknadu štete oštećeni podnosi nadležnom sudu na teritoriji Bosne i Hercegovine.

- (2) U slučaju smrti ili povrede putnika oštećeni može podnijeti zahtjev za nadoknadu štete nadležnom sudu na teritoriji Bosne i Hercegovine, ili na teritoriji države u kojoj je putnik u trenutku nesreće imao svoje stalno prebivalište, a prema kojoj i od koje operater saobraća u prijevozu putnika zrakom svojim vlastitim zrakoplovom ili zrakoplovom drugog zrakoplovnog operatera na osnovu komercijalnog sporazuma, u kojoj taj operater obavlja prijevoz putnika zrakom, i u kojoj zračni operater iznajmljuje ili posjeduje prostorije ili ih iznajmljuje ili posjeduje drugi operater s kojim je navedeni operater potpisao komercijalni sporazum.

Član 50.

(Arbitraža)

- (1) Podliježući odredbama ovog člana, potpisnice ugovora o prijevozu tereta mogu navesti da će svaki spor koji se odnosi na odgovornost operatera, u skladu s ovim zakonom, biti riješen arbitražom. Takav dogovor bit će u pisanoj formi.
- (2) Arbitražni postupak će se, po nahođenju strane koja ga potražuje, održati u jednom od sudova navedenih u članu 49. ovog zakona.
- (3) Arbitar ili arbitražni tribunal primijenit će odredbe ovog zakona.
- (4) Odredbe st. (2) i (3) ovog člana smatrat će se dijelom svake arbitražne klauzule ili sporazuma i svaki uslov takve klauzule ili sporazuma, koji nije u skladu s ovim zakonom, bit će poništen.

Član 51.

(Uzastopni prijevoz)

- (1) Uzastopni operateri dužni su se pridržavati odredbi ovog zakona.
- (2) Putnik ili lice koje ima pravo na naknadu štete podnosi zahtjev za naknadu štete protiv operatera koji je obavljao prijevoz u toku kojeg je došlo do nesreće, događaja ili kašnjenja, izuzev kada je izričitim sporazumom između uzastopnih operatera prvi operater preuzeo odgovornost za cijelo putovanje.
- (3) U vezi s prtljagom ili teretom, putnik ili pošiljalac ima pravo na postupak protiv prvog operatera, i putnik ili primalac, koji ima pravo na dostavu, ima pravo na postupak protiv posljednjeg operatera, i nadalje, svako od njih može povesti postupak protiv operatera koji je obavljao prijevoz u toku kojeg je došlo do uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja. Ovi prijevoznici su zajedno i pojedinačno odgovorni putniku ili pošiljaocu ili primaocu.

Član 52.

(Pravo na naplatu štete od trećeg lica)

Ako je štetu u prijevozu putnika, prtljaga ili tereta uzrokovalo treće lice, operater koji je nadoknadio štetu putniku ili licu koje ima pravo na nadoknadu štete ima pravo pokrenuti postupak za povrat isplaćene nadoknade protiv trećeg lica koje je štetu uzrokovalo.

POGLAVLJE IV. LICA SA SMANJENOM POKRETLJIVOŠĆU ILI POSEBNIM POTREBAMA

Član 53.

(Putnici sa smanjenom pokretljivošću ili putnici s posebnim potrebama)

- (1) Zračni operater dužan je osigurati prednost prilikom prijevoza, ukrcavanja na ili iskrcavanja sa zrakoplova putnicima sa smanjenom pokretljivošću ili putnicima s posebnim potrebama i njihovoj pratnji, kao i djeci bez pratnje roditelja ili staratelja, u odnosu na druge putnike.
- (2) Zračni operater dužan je, u slučajevima uskraćenog ukrcavanja, otkazivanja ili kašnjenja leta u bilo kojem

trajanju, licima iz stava (1) ovog člana osigurati pravo na zbrinjavanje u skladu s članom 34. ovog zakona.

- (3) Ovim zakonom uspostavljaju se pravila za pružanje pomoći putnicima iz stava (1) ovog člana, bez diskriminacije.
- (4) Odredbe ovog zakona primjenjuju se na putnike iz stava (1) ovog člana koji koriste komercijalne putničke usluge u zračnom saobraćaju pri odlasku sa, tranzitu kroz ili dolasku na aerodrom, kada se taj aerodrom nalazi na teritoriji Bosne i Hercegovine.
- (5) Ovaj zakon ne odnosi se na prava putnika utvrđena čl. 79. do 90. Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini i prava putnika utvrđena čl. 28. do 31. ovog zakona.

Član 54.

(Sprečavanje odbijanja prijevoza)

Zračni operater ili njegov predstavnik prilikom prijevoza putnika iz člana 53. stav (1) ovog zakona mora:

- a) prihvatiti rezervaciju za let s aerodroma ili na aerodrom na koji se primjenjuje ovaj zakon;
- b) izvršiti ukrcavanje na zrakoplov na aerodromu na koji se primjenjuje ovaj zakon, pod uslovom da putnik ima važeću kartu i rezervaciju.

Član 55.

(Odstupanja, posebni uslovi i informiranje)

- (1) Bez obzira na odredbe člana 54. ovog zakona, zračni operater ili njegov zastupnik ili turistički operater mogu odbiti, po osnovu invaliditeta ili smanjene pokretljivosti, da prihvate rezervaciju od lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, ili da takvo lice ukrcaju:
- a) ako je to u svrhu zadovoljenja važećih zahtjeva u vezi sa sigurnošću letenja ustanovljenih međunarodnim pravom, Sporazumom o ECAA, Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ili u svrhu zadovoljenja zahtjeva u vezi sa sigurnošću letenja koje je ustanovio organ koji je predmetnom zračnom operateru izdao zračni operativni certifikat (AOC),
- b) ako veličina zrakoplova ili njegovih vrata čine fizički nemogućim ukrcavanje ili prijevoz predmetnog lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću.
- (2) U slučaju odbijanja da prihvati rezervaciju po osnovu koji je naveden u stavu (1) tač. a) ili b) ovog člana, zračni operater, njegov zastupnik ili turistički operater dužni su se potruditi i predmetnom licu predložiti prihvatljivu alternativu.
- (3) Licu s invaliditetom ili licu sa smanjenom pokretljivošću, kojem je uskraćeno ukrcavanje na osnovu njegove invalidnosti ili smanjene pokretljivosti, te bilo kojem licu koje je u pratnji navedenog lica u skladu sa stavom (2) ovog člana, mora biti ponuđeno pravo na nadoknadu troškova ili preusmjeravanje kako je utvrđeno u članu 33. ovog zakona. Pravo na mogućnost povratnog leta ili preusmjeravanje zavisi od toga da li su zadovoljeni svi zahtjevi po pitanju sigurnosti letenja.
- (4) Pod istim uslovima navedenim u stavu (1) tačka a) ovog člana, zračni operater ili njegov zastupnik ili turistički operater mogu zahtijevati od lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću da imaju pratnju drugog lica koje je osposobljeno za pružanje neophodne pomoći predmetnom licu.
- (5) Zračni operater ili njegov zastupnik dužni su da učine javno dostupnim, u pristupačnim formatima i bar na istim jezicima kao i informacije koje su dostupne drugim putnicima, pravila u vezi sa sigurnošću letenja, koje primjenjuju na prijevoz lica s invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, kao i sva eventualna ograničenja koja se odnose na njihov prijevoz ili opremu za kretanje zbog veličine zrakoplova. Turistički operater dužan je takva pravila i ograničenja

- objaviti za letove koji su uključeni u turističke paket-aranžmane koje on organizira, prodaje ili nudi na prodaju.
- (6) U slučaju da zračni operater ili njegov zastupnik koriste odstupanja iz st. (1) ili (2) ovog člana, dužni su o razlozima takvog postupanja odmah obavijestiti lice s invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću. Zračni operater, njegov zastupnik ili turistički operater dužni su, na zahtjev, pismeno dostaviti ove razloge predmetnom licu s invaliditetom ili licu sa smanjenom pokretljivošću u roku od pet radnih dana od prijema zahtjeva.

Član 56.

(Određivanje dolaznih i odlaznih tačaka)

- (1) U saradnji s korisnicima aerodroma, putem komiteta korisnika aerodroma, kao i relevantnim organizacijama koje zastupaju lica s invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, upravni organ aerodroma dužan je, uzimajući u obzir lokalne okolnosti, odrediti dolazne i odlazne tačke u okviru granice aerodroma ili na mjestu koje je pod direktnom kontrolom upravnog organa, i unutar i izvan terminalnih zgrada, na kojim lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću mogu lako najaviti svoj dolazak na aerodrom i zatražiti pomoć.
- (2) Dolazne i odlazne tačke iz stava (1) ovog člana moraju biti jasno obilježene i pružati osnovne informacije o aerodromu, u pristupačnim formatima.

Član 57.

(Prijenos informacija)

- (1) Zračni prijevoznici, njihovi zastupnici i turistički operateri dužni su preduzeti sve neophodne mjere za prijem, na svim svojim prodajnim tačkama na teritoriji država potpisnica Sporazuma o ECAA, uključujući telefonsku i internetsku prodaju, obavještenja o potrebi za dobivanjem pomoći upućenih od lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću.
- (2) U slučaju da zračni operater ili njegov zastupnik prime obavještenje o potrebi za dobivanjem pomoći najmanje 48 sati prije objavljenog odlaska leta, dužni su ovu informaciju prenijeti najmanje 36 sati prije objavljenog vremena odlaska leta:
- upravnim organima odlaznog, dolaznog i tranzitnog aerodroma, i
 - operativnom zračnom operateru, ako rezervacija nije izvršena kod tog operatera, osim ako identitet operativnog zračnog operatera nije poznat u vrijeme prijema obavještenja, a u tom slučaju se informacija prenosi čim to bude izvodljivo.
- (3) U svim slučajevima osim onog koji je naveden u stavu (2) ovog člana, zračni operater ili njegov zastupnik ili turistički operater dužni su informaciju prenijeti što je prije moguće.
- (4) Čim bude moguće nakon odlaska leta, operativni zračni operater dužan je obavijestiti upravni organ odredišnog aerodroma, ako se nalazi na teritoriji ECAA područja, o broju lica s invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću ukrcanih na taj let kojima je neophodna pomoć utvrđena u članu 67. ovog zakona, kao i o prirodi te pomoći.

Član 58.

(Pravo na pomoć na aerodromima)

- (1) Po dolasku lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću na aerodrom radi putovanja zračnim saobraćajem, upravni organ aerodroma dužan je osigurati pružanje pomoći kako je utvrđeno članom 67. ovog zakona na način da se licu omogući let za koji ima rezervaciju, pod uslovom da je obavještenje o posebnim potrebama tog lica za dobivanje pomoći upućeno predmetnom zračnom operateru ili njegovom zastupniku ili turističkom operateru

najmanje 48 sati prije objavljenog vremena odlaska leta. Ovim obavještenjem obavezno je obuhvatiti i povratni let, ako su odlazni let i povratni let ugovoreni sa istim zračnim operaterom.

- (2) U slučaju potrebe za psom pomagačem, on se osigurava pod uslovom da je o tome upućeno obavještenje zračnom operateru ili njegovom zastupniku ili turističkom operateru u skladu s važećim pravilima koja obuhvataju prijevoz pasa pomagača u zrakoplovu, ako takva pravila postoje.
- (3) Ako nije dostavljeno obavještenje u skladu sa stavom (1) ovog člana, upravni organ dužan je preduzeti sve što je u njegovoj moći da osigura pomoć kako je utvrđeno članom 67. ovog zakona na način da se predmetnom licu omogući let za koji ima rezervaciju.
- (4) Odredbe ovog stava važe pod uslovom da:
- se lice pojavi na prijavnom šalteru:
 - u vrijeme koje je unaprijed i napismeno (uključujući i elektronska sredstva) odredio zračni operater ili njegov zastupnik ili turistički operater, ili
 - ako nije navedeno vrijeme, najkasnije jedan sat prije objavljenog vremena odlaska, ili
 - lice dođe na mjesto u okviru granice aerodroma koje je utvrđeno u skladu s članom 56. ovog zakona:
 - u vrijeme koje je unaprijed i napismeno (uključujući i elektronska sredstva) odredio zračni operater ili njegov zastupnik ili turistički operater, ili
 - ako vrijeme nije navedeno, najkasnije dva sata prije objavljenog vremena odlaska.
- (5) Kada lice s invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću ima tranzitni let preko aerodroma na koji se primjenjuje ovaj zakon, ili ga je zračni operater ili turistički operater prebacio s leta za koji ima rezervaciju na drugi let, upravni organ dužan je osigurati pružanje pomoći kako je utvrđeno članom 67. ovog zakona na način da se licu omogući da iskoristi let za koji ima rezervaciju.
- (6) Po dolasku zračnim prijevozom lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću na aerodrom za koji važi ovaj zakon, upravni organ aerodroma dužan je osigurati pružanje pomoći kako je utvrđeno članom 67. ovog zakona na način da se licu omogući da stigne do odlazne tačke s aerodroma na koju upućuje član 56. ovog zakona.
- (7) Pružena pomoć mora, u mjeri u kojoj je to izvodljivo, biti odgovarajuća u odnosu na posebne potrebe predmetnog putnika.

Član 59.

(Odgovornost za pomoć na aerodromima)

- (1) Upravni organ aerodroma odgovoran je da osigura pružanje pomoći kako je utvrđeno članom 67. ovog zakona bez dodatne naplate licima s invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću.
- (2) Upravni organ može samostalno osigurati navedenu pomoć. Alternativno, u ispunjavanju svoje odgovornosti, i pod uslovom da se uvijek ispoštuju kvalitativni standardi navedeni u članu 60. stav (1) ovog zakona, upravni organ može ugovorno angažirati jednu ili više strana za pružanje navedene pomoći. U saradnji s korisnicima aerodroma, putem komiteta korisnika aerodroma gdje je ustanovljen, upravni organ može u takav ugovorni aranžman ući samoinicijativno ili na zahtjev, koji može doći i od zračnog operatera, vodeći računa o postojećim uslugama na predmetnom aerodromu. U slučaju da odbije takav zahtjev, upravni organ dužan je dati pismeno obrazloženje.

- (3) Управни орган аеродрома може од корисника аеродрома захтијевати плаћање посебне надокнаде у сврху финансирања помоћи путницима из члана 53. став (1) овог закона.
- (4) Ова посебна накнада мора бити умјерена, усклађена с трошковима, транспарентна и утврђена од управног органа аеродрома у сарадњи с корисницима аеродрома, путем комитета корисника аеродрома, ако је установљен, или било којег другог одговарајућег субјекта. Корисници аеродрома међусобно дијеле плаћање надокнаде у пропорцији с укупним бројем свих путника које сваки од њих превезе на и с предметног аеродрома.
- (5) Управни орган аеродрома дужан је раздвојити рачуне за активности у вежи с помоћи која се пружа licима с инвалидитетом и licима са смањеном покретљивошћу од рачуна за друге активности, у складу с текућом пословном праксом.
- (6) Управни орган аеродрома дужан је корисницима аеродрома, путем комитета корисника аеродрома, ако је установљен, или путем другог одговарајућег субјекта, као и извршном органу или органима наведеним у члану 65. овог закона, ставити на располагање ревидирани годишњи преглед наплаћених накнада и начињених троškova у погледу помоћи која је пружена licима с инвалидитетом и licима са смањеном покретљивошћу.

Члан 60.

(Квалитативни стандарди за пружање помоћи)

- (1) Са изузетком аеродрома чији је годишњи промет мањи од 150 000 комерцијалних кретања путника, управни орган дужан је да утврди квалитативне стандарде за пружање помоћи, како је утврђено у члану 67. овог закона, и одреди захтјеве у вежи с ресурсима за испunjавање наведених стандарда, у сарадњи с корисницима аеродрома, путем комитета корисника аеродрома ако је установљен, и организацијима које представљају путнике с инвалидитетом и путнике са смањеном покретљивошћу.
- (2) У утврђивању таквих стандарда обавезно треба водити рачуна о међународно признатим политикима и кодексима понашања у погледу олакшавања пријевоза licима с инвалидитетом или licима са смањеном покретљивошћу, нарочито ECAC Кодекс доброг понашања при прихвату и отпреми licа са смањеном покретљивошћу.
- (3) Управни орган аеродрома дужан је објавити своје квалитативне стандарде.
- (4) Зрачни оператер и управни орган аеродрома могу постићи договор да, за путнике које зрачни оператер превози до и с аеродрома, управни орган пружа помоћ већег стандарда од стандарда утврђених у ставу (1) овог члана или да пружа додатне услуге у односу на оне које су утврђене у члану 67. овог закона.
- (5) У сврху финансирања било којег од поменутих dogovora, управни орган може зрачном кориснику наметнути плаћање одређене надокнаде поред оне која је утврђена чланом 59. став (3) овог закона, која мора бити транспарентна, усклађена с трошковима и утврђена након консултација с предметним зрачним оператером.

Члан 61.

(Помоћ зрачних оператера)

Зрачни оператер дужан је пружити помоћ из члана 68. овог закона без додатне наплате од licа с инвалидитетом или licа са смањеном покретљивошћу који одлазе са, dolaze на или су у транзиту кроз аеродром за који важи овај закон под условом да предметно lice испуњава услове из члана 58. ст. (1), (2) и (4) овог закона.

Члан 62.

(Обука)

Зрачни пријевозници и управни органи аеродрома дужни су:

- осигурати да све њихово особље, укључујући и особље које запошљава било који подуговарач, које директно пружа помоћ licима с инвалидитетом или licима са смањеном покретљивошћу, има знанје о томе како испунити потребе licа с различитим инвалидитетима или са смањеном покретљивошћу;
- осигурати обуку о једнакости инвалидних licа и свјести о инвалидности за све особље које ради на аеродromу које се директно бави путницима;
- осигурати да, након запошљавања, сви нови запосленци похађају обуку у вежи с инвалидношћу, као и да им се осигурају курсеви освјежавања знанја према потреби.

Члан 63.

(Надокнада за изгубљена или оштећена инвалидска колица, другу опрему за кретање и помоћна средства)

У случају да се инвалидска колица или друга опрема за кретање или помоћна средства изгубе или оштете за вријеме њиховог приhvата и отпреме на аеродromу или пријевоза у зракоплову, путнику којем припада предметна опрема даје се надокнада у складу с правилима међународног права, одредбама Споразума о ECAA и овог закона.

Члан 64.

(Ограничавање или одбијање обавеза)

Зрачни оператер или његов представник не смiju ограничити ни одбити своје обавезе према путницима из члана 53. став (1) овог закона.

Члан 65.

(Извршни орган и његови задаци)

- Овим законом утврђује се да је BHDCA надлежно тијело које се бави питањима надзора над provoђењем одреdbи овог закона о правима licа с инвалидитетом и licа са смањеном покретљивошћу.
- BHDCA према потреби предузима неопходне мјере да се осигура поштивање права licа с инвалидитетом и licа са смањеном покретљивошћу, укључујући поштивање стандарда наведених у члану 60. став (1) овог закона.
- BHDCA је дужна, према потреби, у складу са ставом (1) овог члана, осигурати задовољјавајућу примјену члана 59. овог закона, укључујући и одреdbе о наплати накнада да би се избјегла неравноправна конкуренција.

Члан 66.

(Postupak у случају приговора)

- Путник из члана 53. став (1) овог закона, који сматра да је зрачни оператер или његов представник или управни орган аеродroma поступио противно одредбама чл. 53. до 64. овог закона, обратић се им се приговором са захтјевом за остваривање права путника са смањеном покретљивошћу или с посебним потребима, прописаних овим законом.
- Ако зрачни оператер или његов представник или управни орган аеродroma не поступи по приговору и захтјеву путника из члана 53. став (1) овог закона, он може уложити жалбу BHDCA-у о наводној повреди.
- Ако је за поступање по жалби надлежан орган друге државе, BHDCA је дужна жалбу прослједити органу те државе на поступање.
- BHDCA је дужна предузети мјере да путници с инвалидитетом и путници са смањеном покретљивошћу буду обавијештени о својим правима по овом закону, као и о могућности улагања жалбе BHDCA.

Član 67.

(Pomoć putnicima sa smanjenom pokretljivošću i putnicima s posebnim potrebama)

- (1) Zračni operater i upravni organ aerodroma dužni su pružiti pomoć koja je neophodna da se putnicima sa smanjenom pokretljivošću i putnicima s posebnim potrebama omogući da:
 - a) najave svoj dolazak na aerodrom i zahtjev za pomoć na za to označenim tačkama unutar i van terminalnih zgrada navedenih u članu 56. ovog zakona;
 - b) se kreću od označene tačke do prijavnog pulta;
 - c) prijave i registriraju prtljag;
 - d) dođu od prijavnog pulta do zrakoplova, uz završavanje imigracionih, carinskih i sigurnosnih procedura;
 - e) se ukrcaju u zrakoplov, uz osiguran lift, invalidska kolica ili drugu neophodnu pomoć, po potrebi;
 - f) dođu od vrata zrakoplova do svojih sjedišta;
 - g) smjeste i uzmu svoj prtljag u zrakoplovu;
 - h) dođu od svojih sjedišta do vrata zrakoplova;
 - i) se iskrcavaju iz zrakoplova, uz osiguran lift, invalidska kolica ili drugu neophodnu pomoć, po potrebi;
 - j) dođu od zrakoplova do prostora za preuzimanje prtljaga i uzmu svoj prtljag, uz završavanje imigracionih, carinskih i sigurnosnih procedura;
 - k) dođu od prostora za preuzimanje prtljaga do označene tačke;
 - l) stignu na vezani let kada su u tranzitu, uz pomoć i na zračnoj i na zemaljskoj strani, kao i u okviru i između terminala, prema potrebi;
 - m) dođu do toaleta, ako je potrebno.
- (2) Kada putniku sa smanjenom pokretljivošću i putniku s posebnim potrebama pomoć pruža lice koje je u njegovoj pratnji, tom licu se mora, na zahtjev, dozvoliti da neophodnu pomoć pruži na aerodromu, kao i pri ukrcavanju i iskrcavanju.
- (3) Za prihvata i otpremu neophodne opreme za kretanje putnicima sa smanjenom pokretljivošću i putnicima s posebnim potrebama, uključujući i električna invalidska kolica, putnici iz člana 53. stav (1) dužni su obavijestiti zračnog operatera i upravni organ aerodroma najranije 48 sati prije leta.
- (4) U slučaju privremeno izgubljene ili oštećene opreme neophodne za kretanje putnicima sa smanjenom pokretljivošću i putnicima s posebnim potrebama, uključujući i električna invalidska kolica, zračni operater dužan je osigurati zamjenu izgubljene ili oštećene opreme, uključujući i električna invalidska kolica.
- (5) Zračni operater i upravni organ aerodroma dužni su izvršiti i prihvat i otpremu certificiranih pasa pomagača.
- (6) Zračni operater dužan je putnicima sa smanjenom pokretljivošću i putnicima s posebnim potrebama dostaviti sve informacije potrebne za let u odgovarajućoj formi.

Član 68.

(Pomoć zračnih prijevoznika)

- (1) Zračni operateri osigurati će prijevoz priznatih pasa pomagača u kabini posebnim propisima donesenim u skladu s ovim zakonom.
- (2) Osim medicinske opreme, zračni operater osigurati će prijevoz najviše dva komada opreme za kretanje po jednom licu s invaliditetom ili licu sa smanjenom pokretljivošću, uključujući električna invalidska kolica, za što je potrebno upozorenje 48 sati unaprijed, i koja podliježe eventualnim prostornim ograničenjima u zrakoplovu, kao i primjeni odgovarajućih propisa koji se tiču opasnog tereta.
- (3) Zračni operateri osigurati će dostavljanje bitnih informacija u vezi s letom, u pristupačnim formatima.

- (4) Zračni operater učinit će sve u okviru svojih mogućnosti da se, na zahtjev, red sjedenja postavi tako da zadovolji potrebe lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću a u skladu sa sigurnosnim zahtjevima i raspoloživošću.
- (5) Zračni operater osigurati će pomoć pri odlasku u toalet, ako je potrebno.
- (6) Kada licu s invaliditetom ili licu sa smanjenom pokretljivošću pomoć pruža lice iz njegove pratnje, zračni operater učinit će sve u okviru svojih mogućnosti da tom licu osigura sjedište odmah pored predmetnog lica s invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću.

POGLAVLJE V. KOMBINIRANI PRIJEVOZ

Član 69.

(Kombinirani prijevoz)

U slučaju kombiniranog prijevoza koji se dijelom obavlja zrakom, a dijelom bilo kojom drugom vrstom prijevoza, odredbe ovog zakona se, saglasno članu 22. stav (4) ovog zakona, primjenjuju samo na prijevoz zrakom, pod uslovom da je prijevoz zrakom jedan od uslova navedenih u članu 1. ovog zakona.

POGLAVLJE VI. PRIJEVOZ ZRAKOM KOJI OBAVLJA LICE KOJE NIJE OPERATER PO UGOVORU

Član 70.

(Ugovoreni i stvarni operater)

Odredbe ovog poglavlja primjenjuju se na ugovor između ugovorenog operatera s kojim je putnik ili pošiljalac zaključio ugovor o prijevozu i stvarnog operatera.

Član 71.

(Pojedinačna odgovornost ugovorenog i stvarnog operatera)

Ugovoreni i stvarni operater odgovaraju za štetu uzrokovanu putnicima, prtljagu ili teretu u skladu s odredbama ovog zakona. Ugovoreni operater odgovara za štetu u odnosu na cjelokupni prijevoz, dok stvarni operater odgovara samo za prijevoz koji obavlja.

Član 72.

(Uzajamna odgovornost)

- (1) Postupci i previdi sadašnjeg operatera i njegovih službenika i zastupnika, koji djeluju u okviru svojih nadležnosti, smatrat će se, u odnosu na prijevoz koji je obavio sadašnji operater, postupcima i previdima operatera po ugovoru.
- (2) Postupci i previdi operatera po ugovoru i njegovih službenika i zastupnika koji djeluju u okviru svojih nadležnosti također će se, u odnosu na prijevoz koji je obavio sadašnji operater, smatrati postupcima i previdima operatera po ugovoru. Bez obzira na već navedeno, nijedan takav postupak ili previd neće izložiti sadašnjeg operatera odgovornosti koja prelazi iznose navedene u čl. 26., 27. i 41. ovog zakona. Bilo koji specijalni sporazum prema kojem operater po ugovoru preuzima obaveze koje nisu nametnute ovim zakonom ili bilo koje odricanje prava ili ovlaštenja prenesenih ovim zakonom ili bilo koja specijalna izjava o ulaganju u dostavu na odredište, koja je obrađena u članu 26. ovog zakona, neće uticati na sadašnjeg operatera osim ako se on saglasi s tim.

Član 73.

(Zahtjevi i prigovori)

Svi zahtjevi ili prigovori koje putnik ili lice koje ima pravo na nadoknadu štete podnose u skladu s ovim zakonom protiv ugovorenog operatera podjednako se odnose i na stvarnog operatera, za prijevoz koji je on obavio.

Član 74.

(Službenici i zastupnici)

U vezi s prijevozom koji obavlja sadašnji operater, svakom službeniku ili zastupniku tog operatera ili operatera po ugovoru će, ako dokažu da su djelovali u okviru svojih ovlaštenja, biti

dozvoljeno da iskoriste uslove i ograničenja odgovornosti koji se, u skladu s ovim zakonom, primjenjuju na operatera čiji su službenik ili zastupnik, osim ako se dokaže da su djelovali na način koji ih sprečava da se pozovu na ograničenja odgovornosti u skladu s ovim zakonom.

Član 75.
(Prikupljanje odštete)

U pogledu prijevoza koji obavlja sadašnji operater, prikupljanje iznosa koje je moguće vratiti od tog operatera i operatera po ugovoru i od njihovih službenika i zastupnika koji djeluju u okviru svojih ovlaštenja neće prelaziti najveći iznos koji je, u skladu s ovim zakonom, moguće dobiti bilo od operatera po ugovoru ili sadašnjeg operatera, ali nijedno od pomenutih lica neće biti odgovorno za isplatu sume koja prelazi ograničenje koje se može primijeniti na to lice.

Član 76.
(Primalac zahtjeva)

- (1) U pogledu prijevoza koji obavlja sadašnji operater, može se, po nahođenju tužioca, protiv tog operatera ili operatera po ugovoru, ili protiv obojice zajedno ili odvojeno, pokrenuti postupak za naplatu štete.
- (2) Ako se postupak pokrene samo protiv jednog od operatera, taj operater imaće pravo zatražiti da i drugi operater bude uključen u postupak, pri čemu će procedura i njeni rezultati biti uređeni u skladu sa zakonom suda koji obrađuje predmet.

Član 77.
(Dodatna sudska nadležnost)

Svaki postupak za naplatu štete mora biti pokrenut, po tužbi tužioca, na teritoriji jedne od ugovornih strana, bilo pred sudom pred kojim se postupak može pokrenuti protiv operatera po ugovoru, kako je i navedeno u članu 49. ovog zakona ili na sudu koji ima sudska nadležnost u mjestu u kojem sadašnji operater ima boravište ili glavno sjedište poslovanja.

Član 78.
(Ništavost odredbi ugovora)

Odredbe ugovora kojim se ugovoreni ili stvarni operater oslobađaju od odgovornosti za štetu ili kojim se određuje niži iznos naknade štete od onog utvrđenog ovim zakonom su ništave. Ništavost tih odredbi ugovora neće uticati na valjanost ostalih odredbi ugovora o prijevozu koje su u skladu s ovim zakonom.

Član 79.
(Uzajamni odnosi između operatera po ugovoru i sadašnjeg operatera)

Osim onog što je navedeno u članu 76. ovog zakona, nijedan član iz ovog poglavlja neće uticati na prava i obaveze između samih operatera, uključujući pravo na povrat sredstava ili nadoknadu štete.

Član 80.
(Obavezna primjena)

Na ugovore zaključene između stvarnih i ugovorenih operatera obavezno se primjenjuju odredbe ovog zakona.

POGLAVLJE VII. OSIGURANJE

Član 81.
(Osiguranje)

- (1) Zračni operater imaće obavezujuće osiguranje koje će obuhvatiti njegovu odgovornost koju ima u skladu s ovim zakonom. Bosna i Hercegovina, putem BHDCA, može tražiti od operatera koji obavlja prijevoz na njenoj teritoriji, da dostavi dokaz o tome da održava odgovarajuće osiguranje koje obuhvata njegovu odgovornost koju ima u skladu s ovim zakonom i međunarodnim propisima na kojima se zasniva ovaj zakon.

- (2) Cilj ovog zakona je utvrđivanje minimalnih zahtjeva u vezi sa osiguranjem za zračne operatere i operatere zrakoplova u pogledu putnika, prtljaga, tereta i trećih strana.
- (3) U pogledu prijevoza pošte, zahtjevi za osiguranjem su oni koji su utvrđeni pravilnikom o radnoj dozvoli zračnog operatera i zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza.

Član 82.
(Obim primjene)

- (1) Ovaj zakon primjenjuje se na sve zračne operatere čiji zrakoplovi lete iz Bosne i Hercegovine, prema Bosni i Hercegovini i preko teritorije Bosne i Hercegovine.
- (2) Ovaj zakon ne primjenjuje se na:
 - a) državne zrakoplove;
 - b) makete zrakoplova s MTOM masom manjom od 20 kg;
 - c) letjelice koje polijeću bez vlastitog pogona (uključujući motorne paraglajdere i zmajeve);
 - d) vezane balone;
 - e) papirne zmajeve;
 - f) padobrane;
 - g) zrakoplove, uključujući jedrilice, s MTOM masom manjom od 500 kg, i mikrolake letjelice, koji:
 - 1) se koriste u nekomercijalne svrhe, ili
 - 2) se koriste za lokalnu nastavu letenja koja ne obuhvata prelazanje međunarodnih granica.

Član 83.
(Principi osiguravanja)

- (1) Zračni operateri i operateri zrakoplova iz člana 82. ovog zakona dužni su da, u skladu s ovim zakonom, budu osigurani po pitanju karakteristične zrakoplovne odgovornosti u pogledu putnika, prtljaga, tereta i trećih strana. Osiguranim rizicima moraju se obuhvatiti djela rata, terorizma, otmice, sabotaže, nezakonitog zauzimanja zrakoplova i građanskih nemira.
- (2) Zračni operateri i operateri zrakoplova dužni su osigurati osiguravajuću zaštitu za svaki let, bez obzira da li im je korišten zrakoplov na raspolaganju kroz vlasništvo ili bilo koji oblik ugovora o najmu, ili kroz zajedničke ili franšizne operacije, zajedničko korištenje kodova ili bilo koji drugi sporazum iste prirode.

Član 84.
(Ispunjavanje uslova)

- (1) Zračni operateri i, kada je neophodno, operateri zrakoplova, kako je navedeno u članu 82. ovog zakona, dužni su pokazati da poštuju zahtjeve u vezi sa osiguranjem utvrđenim ovim zakonom na način da BHDCA dostave primjerak uvjerenja o osiguranju ili drugi dokaz o važećem osiguranju.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, država potpisnica Sporazuma o ECAA, preko koje se vrše letovi, može zahtijevati da zračni operateri i operateri zrakoplova iz člana 82. ovog zakona predoče dokaze o važećem osiguranju u skladu s ovim zakonom.
- (3) U pogledu zračnih operatera izvan područja Sporazuma o ECAA i operatera zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja, dostavljanje dokaza o osiguranju je dovoljno za BHDCA, ne dovodeći u pitanje primjenu člana 88. stav (5) ovog zakona.
- (4) Za potrebe ovog člana, "država potpisnica Sporazuma o ECAA" je država potpisnica Sporazuma o ECAA koja je odobrila radnu dozvolu zračnom prijevozniku iz ECAA područja ili državu potpisnicu Sporazuma o ECAA u kojoj je zrakoplov predmetnog operatera zrakoplova registriran. Za zračne prijevoznike izvan ECAA područja i operatere

zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan područja ECAA, "država potpisnica Sporazuma o ECAA" je država potpisnica Sporazuma o ECAA prema kojoj ili iz koje se obavljaju letovi.

Član 85.

(Osiguranje u pogledu odgovornosti za putnike, prtljag i teret)

- (1) U pogledu prijevoza putnika, minimalna suma osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne operacije iznosi 250.000 SDR-a po putniku.
- (2) U pogledu prijevoza prtljaga, minimalna suma osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne operacije iznosi 1.131 SDR-a po putniku.
- (3) U pogledu prijevoza tereta, minimalna suma osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne operacije iznosi 19 SDR-a po kilogramu.
- (4) Stavovi (1), (2) i (3) ne primjenjuju se na letove iznad teritorije Bosne i Hercegovine koje izvode zračni operateri izvan ECAA područja i operateri zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja koji ne uključuju slijetanja u ili polijetanje s te teritorije.

Član 86.

(Osiguranje u pogledu odgovornosti za treće strane)

- (1) U pogledu odgovornosti za treće strane, minimalna osiguravajuća zaštita po incidentu, za svaki pojedinačni zrakoplov, iznosi:

Kategorija	MTOM (kg)	Minimalno osiguranje (miliona SDR-a)
1	< 500	0,75
2	< 1 000	1,5
3	< 2 700	3
4	< 6 000	7
5	< 12 000	18
6	< 25 000	80
7	< 50 000	150
8	< 200 000	300
9	< 500 000	500
10	≥ 500 000	700

- (2) Ako u bilo kojem trenutku osiguravajuća zaštita za štete prema trećim stranama, usljed rizika od rata ili terorizma, nije dostupna bilo kojem zračnom operateru ili operateru zrakoplova na osnovu pojedinačne nesreće, taj zračni operater ili operater zrakoplova može ispuniti svoju obavezu za osiguravanje takvih rizika na način da izvrši osiguravanje na ukupnoj osnovi.
- (3) Vrijednosti navedene u ovom članu mogu se mijenjati prema potrebi, u slučajevima kada se za tim ukaže potreba u izmjenama i dopunama odgovarajućih međunarodnih ugovora.

Član 87.

(Izuzeće)

Izuzeće od odredbe člana 86. ovog zakona, za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalne svrhe, odnosno koji se koriste za obuku pilota, sportsko ili amatersko letenje i koji se koriste samo za let unutar zračnog prostora Bosne i Hercegovine, predstavlja najniža suma osiguranja, po jednom štetnom događaju, koja ne može biti niža od:

za zrakoplove kojima MTOM iznosi:

- manje od 200 kg	8.000 SDR-a
- manje od 500 kg	25.000 SDR-a
- manje od 1.000 kg	50.000 SDR-a
- manje od 2.700 kg	80.000 SDR-a

Član 88.

(Provođenje i sankcije)

- (1) BHDCA je dužna osigurati da zračni operateri i operateri zrakoplova iz člana 82. ovog zakona poštuju Zakon u

pogledu preleta od strane zračnih operatera izvan ECAA područja ili zrakoplova registriranih izvan područja ECAA, koji ne uključuju slijetanje u ili polijetanje iz bilo koje države potpisnice Sporazuma o ECAA, kao i u pogledu zadržavanja takvih zrakoplova u Bosni i Hercegovini u svrhe koje ne uključuju zračni saobraćaj, Bosna i Hercegovina može zatražiti dokaz o ispunjavanju zahtjeva o osiguranju utvrđenih u ovom zakonu.

- (2) Ako je neophodno, BHDCA može tražiti i dodatne dokaze od predmetnog zračnog operatera, operatera zrakoplova ili osiguravatelja.
- (3) U pogledu zračnih operatera sa ECAA područja, sankcije za nepoštivanje ovog zakona mogu uključivati oduzimanje radne dozvole, u skladu s relevantnim odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine.
- (4) U pogledu zračnih operatera izvan područja ECAA i operatera zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja, sankcije mogu uključivati odbijanje prava na slijetanje na teritoriju Bosne i Hercegovine.
- (5) U slučaju da BHDCA nije uvjeren da su zadovoljeni uslovi iz ovog zakona, neće dozvoliti zrakoplovu da poleti prije nego što predmetni zračni operater ili operater zrakoplova dostavi dokaze o odgovarajućoj osiguravajućoj zaštiti u skladu s ovim zakonom.

Član 89.

(Prijevoz u vanrednim okolnostima)

Odredbe čl. 3., 4., 5., 7. i 8. ovog zakona, koje se odnose na dokumentaciju o prijevozu, ne primjenjuju se na zračnog operatera ako on, u vanrednim okolnostima, obavi prijevoz putnika, prtljaga ili tereta, koji nisu njegova uobičajena djelatnost.

POGLAVLJE VIII. UGOVOR O OBAVLJANJU DRUGIH KOMERCIJALNIH DJELATNOSTI U ZRAČNOM SAOBRAĆAJU

Član 90.

(Vrste drugih komercijalnih usluga u zračnom saobraćaju i forma ugovora)

- (1) Ugovorom o obavljanju drugih komercijalnih usluga u zračnom saobraćaju zračni operater obavezuje se da izvrši uslugu zrakoplovom, a naručilac te usluge obavezuje se da plati određenu naknadu za izvršenu uslugu.
- (2) Uslugama iz stava (1) ovog člana smatraju se izbacivanje hemikalija iz zraka, ispitivanje iz zraka, posmatranje iz zraka i nadgledanje, izgradnja pomoću zrakoplova, reklamiranje, proizvodnja zračne turbulencije, pružanje usluga u vanrednim okolnostima, izbacivanje padobranaca, vuča jedrilica i druge slične usluge.
- (3) Ugovor o obavljanju drugih komercijalnih usluga mora biti zaključen u pisanoj formi.

Član 91.

(Odgovarajuća primjena odredbi)

Na ugovor o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti na odgovarajući način se primjenjuju odredbe člana 5. ovog zakona i druge relevantne odredbe ovog zakona.

Član 92.

(Izvršenje naloga naručioca usluge)

- (1) Kod ugovora o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti, pravno lice koje obavlja takvu djelatnost dužno je izvršavati naloge naručioca usluge u granicama ugovora i prema namjeni zrakoplova.
- (2) Pravno lice koje obavlja djelatnosti iz ovog poglavlja nije dužno izvršiti nalog naručioca usluge koji bi zrakoplov ili lica u zrakoplovu izložio opasnosti, a ni nalog za koji se može osnovano pretpostaviti da će, ako se izvrši, uzrokovati štetu trećim licima.

Član 93.

(Odgovornost za štetu)

- (1) Zračni operater koji obavlja usluge iz ovog poglavlja odgovara za štetu koju naručiocu u izvršenju ugovora nanese lica koja su po njegovom nalogu i za njegov račun radila na izvršenju usluge.
- (2) Odgovornost za štetu, kako je to navedeno u stavu (1) ovog člana, ugovorom se ne može isključiti.

Član 94.

(Odgovarajuća primjena odredbi o odgovornosti iz ugovora o prijevozu lica i stvari)

Na štetu zbog smrti, oštećenja zdravlja ili povrede naručioca usluge ili lica za koja je naručilac usluge odgovoran, a koja se nalaze u zrakoplovu, te na štetu zbog gubitka ili oštećenja stvari naručioca koje se nalaze u zrakoplovu radi izvršenja usluge, na odgovarajući način se primjenjuju odredbe ovog zakona o odgovornosti iz ugovora o prijevozu lica i stvari.

Član 95.

(Primjena odredbi drugog propisa)

Ako ovim zakonom nije određeno drugačije, na izvršenje ugovora o djelatnosti iz ovog poglavlja primjenjuju se odredbe općih zakona o obligacionim odnosima, koji važe u Bosni i Hercegovini o ugovoru o djelu.

Član 96.

(Primjena odredbi ovoga zakona o vanugovornoj odgovornosti)

Na štetu koju zrakoplov u letu, pri ispunjenju ugovora o djelatnosti iz ovog poglavlja, nanese na zemlji, primjenjuju se odredbe ovog zakona o vanugovornoj odgovornosti.

POGLAVLJE IX. ZAKUP ZRAKOPLOVA

Član 97.

(Predmet i forma ugovora o zakupu zrakoplova)

- (1) Ugovorom o zakupu zrakoplova, prema ovom zakonu, zakupodavac se obavezuje da zakupoprimcu preda na korištenje određeni zrakoplov, a zakupoprimac se obavezuje da za to plaća određenu zakupninu.
- (2) Ugovor o zakupu iz stava (1) ovog člana zaključuje se u pisanoj formi.

Član 98.

(Obaveze zakupodavca i posade zrakoplova)

- (1) Zakupodavac se obavezuje da će zakupoprimcu predati zrakoplov u stanju u kojem se može upotrebljavati za ugovorenu, odnosno uobičajenu namjenu.
- (2) Ako je ugovorom o zakupu zrakoplova ugovoreno da zakupodavac, pored zrakoplova, zakupoprimcu daje u najam i posadu zrakoplova, posada je obavezna izvršavati naloge zakupoprimeca.

Član 99.

(Snošenje troškova korištenja zrakoplova)

- (1) Troškove korištenja zrakoplova snosi zakupoprimac.
- (2) Za skriveni nedostatak zrakoplova, koji je postojao u trenutku predaje zrakoplova u zakup zakupoprimcu, troškove popravke zrakoplova snosi zakupodavac. Zakupoprimac nije odgovoran za štetu zbog gubitka zrakoplova usljed djelovanja više sile.

Član 100.

(Održavanje zrakoplova tokom trajanja ugovora)

Zakupoprimac je dužan održavati zrakoplov tokom trajanja ugovora, a nakon proteka ugovora dužan je vratiti zrakoplov u stanju u kakvom ga je primio i u mjestu u kojem ga je primio, ali ne odgovara za redovno trošenje (habanje) zrakoplova.

Član 101.

(Odgovornost za štetu zbog nedostatka zrakoplova)

Zakupodavac odgovara za štetu nastalu zbog nedostatka koji čini zrakoplov neupotrebljivim ili smanjuje njegovu upotrebljivost za ugovoreno ili uobičajeno iskorištavanje, a postojao je u vrijeme predaje zrakoplova zakupoprimcu.

Član 102.

(Postojanje sumnje o vrsti zaključenog ugovora)

U slučaju sumnje da li je ugovor o zakupu ili ugovor o prijevozu zaključen na određeno vrijeme, smatra se da je zaključen ugovor o prijevozu na određeno vrijeme.

Član 103.

(Zakupnina)

- (1) Ako nije ugovoreno drugačije, zakupnina se plaća mjesečno unaprijed, računajući od dana predaje zakupljenog zrakoplova.
- (2) Zakupnina ne pripada zakupodavcu za vrijeme dok je zakupoprimac bio spriječen koristiti zrakoplov krivicom zakupodavca ili zbog skrivenog nedostatka zrakoplova ako je taj nedostatak postojao u vrijeme predaje zrakoplova zakupoprimcu.
- (3) Zakupodavac ima pravo svojom izjavom raskinuti ugovor ako mu zakupnina nije plaćena u roku od 15 dana od dana dospjeća, čime se ne dira u njegovo pravo na nadoknadu štete.
- (4) U slučaju iz stava (3) ovog člana ugovor će ostati na snazi ako zakupoprimac isplati dužnu zakupninu prije nego što primi izjavu o raskidu.

Član 104.

(Trajanje i raskid ugovora o zakupu i otkazni rok)

- (1) Ugovor o zakupu može se zaključiti na određeno ili neodređeno vrijeme.
- (2) Ugovor o zakupu može se produžiti ili raskinuti samo u pisanoj formi, ako ovim zakonom nije određeno drugačije.
- (3) Ugovor o zakupu zaključen na neodređeno vrijeme može se otkazati unaprijed u roku koji ne može biti kraći od tri mjeseca, i to samo u pisanoj formi.

Član 105.

(Raskid ugovora o zakupu zbog nemogućnosti korištenja zrakoplova)

Ugovor o zakupu raskida se u slučaju uništenja zrakoplova, trajne neupotrebljivosti zrakoplova, te u slučaju koji se nije mogao predvidjeti, niti spriječiti, a koji onemogućava korištenje zrakoplova tokom zakupa.

Član 106.

(Odustajanje od ugovora)

- (1) Ako traju popravci koje snosi zakupodavac ili se predviđa da će trajati duže vremena u odnosu na vrijeme trajanja ugovora ili svrhu zaključenja ugovora, zakupoprimac može svojom pisanom izjavom odustati od ugovora.
- (2) U slučaju iz stava (1) ovog člana zakupoprimac ima pravo tražiti vraćanje srazmjernog iznosa plaćene zakupnine za vrijeme za koje je bio onemogućen u korištenju zrakoplova, bez obzira na to da li je odustao od ugovora.

Član 107.

(Zakašnjenje u vraćanju zrakoplova)

- (1) Ako zakupoprimac ne vrati zakupodavcu zrakoplov nakon proteka vremena za vraćanje predviđenog ugovorom o zakupu, dužan je platiti srazmjernu nadoknadu u visini dvostruke ugovorene zakupnine za prekoračeno vrijeme.
- (2) Ako je zakupoprimac kriv za zakašnjenje u vraćanju zrakoplova, odgovara, pored iznosa iz stava (1) ovog člana, i za svaku štetu koju time pretrpi zakupodavac.

Član 108.

(Nagrada za potragu i spašavanje zakupljenim zrakoplovom)

Nagrada za potragu i spašavanje zakupljenim zrakoplovom tokom trajanja ugovora o zakupu pripada zakupoprимcu.

Član 109.

(Podzakup)

Zakupoprимac može dati zrakoplov u zakup drugome (podzakup) samo na osnovu pristanka zakupodavca datog u pisanoj formi.

POGLAVLJE X. ODGOVORNOST ZA ŠTETE KOJE ZRAKOPLOV U LETU NANESE NA ZEMLJI

Član 110.

(Osnov odgovornosti)

- (1) Operater zrakoplova (nosilac pothvata u zračnom saobraćaju) odgovara za štetu nastalu na zemlji zbog smrti, oštećenja zdravlja ili povrede trećih lica, te za štetu nanесenu stvarima koju uzrokuje zrakoplov u letu, ili lica, ili stvari koje su ispale, ili su izbačene iz zrakoplova u letu, izuzev ako se dokaže da zrakoplov u letu, ili lica, ili stvari koje su ispale, ili su izbačene iz zrakoplova u letu, nisu bile uzrok štete.
- (2) Operater zrakoplova odgovara za štetu iz stava (1) ovog člana koju uzrokuje lice koje je, po njegovom nalogu, ili za njegov račun, radilo na obavljanju prijevoza.
- (3) Odredba stava (1) ovog člana odnosi se i na štetu koja je uzrokovana samim prolaskom zrakoplova kroz zračni prostor ako je do štete došlo zbog nepridržavanja odgovarajućih propisa o sigurnosti zračnog saobraćaja (npr. šteta uzrokovana zvukom i sl.).
- (4) Smatra se da je zrakoplov pokretan motorom u letu, prema stavu (1) ovog člana, od trenutka pokretanja motora u svrhu voženja, odnosno uzlijetanja, pa sve do trenutka zaustavljanja zrakoplova nakon slijetanja i prestanka rada motora nakon slijetanja, odnosno voženja.
- (5) Ako se radi o zrakoplovu koji se ne pokreće vlastitim pogonom (npr. jadrilica, balon i dr.), odgovornost za štetu iz stava (1) ovog člana traje od trenutka odvezivanja, odnosno početka uzlijetanja, pa do trenutka ponovnog vezivanja nakon slijetanja, odnosno zaustavljanja nakon slijetanja.

Član 111.

(Odgovornost za štetu koju nanese zrakoplov u zakupu)

Za štetu iz člana 110. stav (1) ovog zakona koju nanese zrakoplov uzet u zakup odgovara zakupoprимac kao operater zrakoplova.

Član 112.

(Oslobođenje od odgovornosti)

Zračni operater nije odgovoran za štetu prema odredbama čl. 110. i 111. ovog zakona ako dokaže da je šteta nastala:

- a) radnjom oštećenika ili lica koje je radilo po nalogu i za račun oštećenika; ili
- b) radnjom trećeg lica; ili
- c) od nekog uzroka van zrakoplova, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti.

Član 113.

(Djelimično oslobođenje od odgovornosti)

- (1) Ako odgovorno lice dokaže da je nastanku štete djelimično doprinio oštećenik ili lice koje je radilo po nalogu ili za račun oštećenika, odgovornost odgovornog lica za naknadu štete smanjuje se u srazmjeru s doprinosom navedenih lica u nastanku štete.
- (2) Ako odgovorno lice dokaže da je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno s odgovornim licem, a dužno je snositi nadoknadu, srazmjerno težini svoje krivice.

Član 114.

(Protupravno iskorištavanje zrakoplova)

Ako je odgovornom licu zrakoplov oduzet na protupravan način, za štetu koja od njega potiče ne odgovara odgovorno lice, nego onaj koji mu je oduzeo zrakoplov, ako odgovorno lice nije krivo za oduzimanje.

Član 115.

(Odgovornost za štetu kao posljedicu sudara ili međusobnog ometanja zrakoplova)

Za štetu iz člana 110. ovog zakona, koja nastane kao posljedica sudara ili međusobnog ometanja dva ili više zrakoplova, te za štetu koju zajednički nanesu dva ili više zrakoplova, odgovaraju solidarno sva odgovorna lica.

Član 116.

(Visina naknade štete)

- (1) Odgovorno lice odgovara za štetu koju je zrakoplov učinio stvarima na zemlji do visine vrijednosti (cijene) novog zrakoplova istog tipa, odnosno ako se takav tip zrakoplova više ne proizvodi, odgovarajućeg tipa, u vrijeme nesreće.
- (2) Ako se naknada štete iz stava (1) ovog člana dosuđuje u formi rente, ukupni iznos rente ne može biti veći od iznosa navedenog u tom stavu.
- (3) Preračunavanje posebnih prava vučenja u KM obavlja se po kursu važećem na dan isplate naknade štete od strane odgovornog lica, a ako je u vezi s naknadom štete iz stava (2) ovog člana došlo do sudskog spora, na dan donošenja pravosnažne presude.

Član 117.

(Kada se odgovorno lice nema pravo pozivati na granicu odgovornosti)

- (1) Na granice odgovornosti iz člana 116. ovog zakona odgovorno lice nema se pravo pozivati ako se dokaže da je štetu uzrokovalo namjerno ili krajnjom nepažnjom.
- (2) Odgovorno lice ima pravo pozivati se na granicu odgovornosti ako dokaže da je lice, koje je radilo po njegovom nalogu ili za njegov račun, u obavljanju prijevoza nanijelo štetu namjerno ili krajnjom nepažnjom, radeći izvan okvira svojih obaveza.
- (3) Lice, koje se protupravno koristilo zrakoplovom kojim je uzrokovana šteta, nema pravo pozivati se na granicu odgovornosti iz člana 116. ovog zakona.

Član 118.

(Odgovarajuća primjena odredbi na strani zrakoplov)

Odredbe o odgovornosti za štetu iz ovog poglavlja primjenjivat će se i na strani zrakoplov, ako Bosna i Hercegovina ima zaključen bilateralni sporazum s državom u kojoj je predmetni zrakoplov registriran, uz uslove reciprociteta.

Član 119.

(Odgovarajuća primjena odredbi na vojne, carinske, policijske i strane državne zrakoplove)

- (1) Odredbe čl. od 110. do 118. ovog zakona odnose se i na vojne, carinske i policijske zrakoplove.
- (2) Odredbe čl. od 110. do 118. ovog zakona odnose se i na strane državne zrakoplove ako Bosna i Hercegovina ima zaključene bilateralne sporazume s državama iz kojih je takav državni zrakoplov, uz uslove reciprociteta.

POGLAVLJE XI. ZASTARA POTRAŽIVANJA

Član 120.

(Zastara potraživanja)

- (1) Potraživanje iz ugovora o prijevozu, te potraživanja nastala iz prava na povrat isplaćene naknade u vezi s tim ugovorom, zastarijevaju u roku od dvije godine od dana dospelosti potraživanja.

- (2) Potraživanja iz ugovora o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti u zračnom saobraćaju i potraživanja za naknadu štete kod odgovornosti, te regresna potraživanja u vezi s navedenim potraživanjem zastarijevaju za jednu godinu od dana dospelosti potraživanja.
- (3) Potraživanja iz ugovora o osiguranju zastarijevaju za pet godina od dana dospelosti potraživanja.
- (4) Zastarijevanje počinje teći:
- za ugovor o prijevozu putnika:
 - u slučaju smrti, fizičke povrede putnika ili zakašnjenja u prijevozu - od dana kada je zrakoplov stigao ili je trebalo da stigne u mjesto odredišta,
 - u slučaju smrti koja je nastupila nakon iskrcavanja putnika iz zrakoplova, kao posljedica povrede nastale tokom prijevoza od dana smrti, ali tužba mora biti podnesena najkasnije u roku od tri godine - od dana kada je zrakoplov stigao ili je trebalo da stigne u mjesto odredišta,
 - za prijevoz ručnog prtljaga - od dana kada je zrakoplov stigao ili je trebalo da stigne u mjesto odredišta,
 - za prijevoz predatog prtljaga i stvari:
 - u slučaju gubitka ili oštećenja - od dana kada su predate, odnosno kada je trebalo da budu predate u mjestu odredišta;
 - u slučaju zakašnjenja u prijevozu - od dana kada su predate u mjestu odredišta;
 - u slučaju ostalih potraživanja - od dana kada je potraživanje trebalo ispuniti;
 - za ugovore o prihvatu i otpremi putnika, prtljaga i stvari - od dana određenog u tački c) alinejama 1) do 3) ovog stava,
 - za ugovore o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti u zračnom saobraćaju - od dana dospelosti potraživanja,
 - za odgovornost u slučaju štete - od dana kada je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je nanijelo štetu, a najkasnije u roku od tri godine od dana kada je nastala šteta,
 - za potraživanja nastala iz prava na povrat isplaćene nadokande - od dana kada je nastala obaveza isplate potraživanja na osnovu sudske odluke ili na osnovu svakog drugog akta kojim se uspostavlja pravo na povrat isplaćene nakande,
 - za ugovore o osiguranju:
 - za potraživanja naknade štete nanesene trećim licima - od dana kada osiguranik dobije zahtjev trećeg lica za naknadu štete,
 - za ostala potraživanja - prvog dana nakon proteka kalendarske godine u kojoj je nastalo potraživanje.
- (5) Nastupanje zastare potraživanja utvrđuje sud koji vodi postupak.

POGLAVLJE XII. PREKRŠAJNE ODREDBE

Član 121.

(Prekršaji operatera ili drugih pravnih, odgovornih i fizičkih lica)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj operater ili drugo pravno lice ako:
- uskrti propisana prava i pomoć putnicima u slučaju kašnjenja leta, uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja leta;
 - najkasnije 15 dana od dana utvrđivanja identiteta fizičkog lica s pravom na nadoknadu štete ne isplati avans nadoknade štete;

- prilikom prodaje usluga zračnog prijevoza ne osigura da su sažeci glavnih odredbi, kojima se uređuje njegova odgovornost prema putnicima i njihovoj prtljazi, uključujući rokove za podnošenje tužbe za nadoknadu štete i mogućnost davanja posebne izjave o prtljazi, dostupni putnicima;
 - uskrti propisana prava i pomoć licima s invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice operatera ili drugog pravnog lica novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 3.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i drugo fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 3.000,00 KM.

Član 122.

- (Prekršaji operatera aerodroma ili drugih pravnih lica)
- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj operater aerodroma ili drugo pravno lice ako uskrati propisana prava i pomoć licima s invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice operatera aerodroma novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 3.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i drugo fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 3.000,00 KM.

Član 123.

(Provođenje prekršajnog postupka)

Prekršajni postupak po prekršajima iz ovog zakona provodi se prema odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik BiH", broj 20/04).

POGLAVLJE XIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 124.

(Primjena ovog zakona)

Na odnose nastale prije dana stupanja na snagu ovog zakona primjenjuju se propisi koji su bili na snazi u vrijeme nastanka tih odnosa.

Član 125.

(Prestanak važenja drugih propisa)

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe Zakona o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u zračnoj plovidbi - Prvi do Treći dio ("Službeni list SFRJ", broj 22/22 i 18/85), koji je preuzet Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni ("Službeni list RBiH", broj 2/92).

Član 126.

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 01,02-02-1-33/14

23. juna 2015. godine

Sarajevo

Predsjedavajući

Predstavničkog doma

Parlamentarne skupštine BiH

Šefik Džaferović, s. r.

Predsjedavajući

Doma naroda

Parlamentarne skupštine BiH

Bariša Čolak, s. r.

Temeljem članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 13. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 10. lipnja 2015. godine, i na 6.